Acc. 145

चमत्कार चीन्ता:
पत्रे ।

1

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰ १

श्रीगणेशाय नमः ॥ अथजन्मभावकुण्डलिकायां जातकोक्तभावफलज्ञानाय
चमत्कारचिंतामणिं विवक्षुर्नारायणाचार्यः प्रारीप्सितनिर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थं श्री
कृष्णप्रणामरूपं मंगलमाचरन् शिष्यशिक्षायै निबध्नाति ॥ लसत्पीतपट्टांबरं कृष्ण
चंद्रं मुदा राधयालिंगितं विद्युतेव ॥ घनं संप्रणम्यात्र नारायणाख्यश्चमत्कारचिंता
मणिं संप्रवक्ष्ये ॥ अत्रास्मिन्नु ग्रन्थारंभसमये नारायणनामाचार्योहं लसच्छोभमा

गणेशं शिवं भास्करं रामचंद्रं भवानीं प्रणम्यार्थटीकां सुरम्यां ॥ चमत्का
रचिंतामणेर्दैवविदि प्रमोदाय धर्मेश्वरः संब्रवीति ॥ १ ॥ श्रीरामाय नमः

नं पीतवर्णं पट्टांबरं यस्य तं विद्युता घनं मेघमिव राधयालिंगितं ॥ कृष्णचंद्रमि राम १
वाल्हादकं श्रीकृष्णं संप्रणम्य कायवाङ्मनोभिर्नत्वा चमत्कारचिंतामणिं नाम
ग्रन्थं संप्रवक्ष्ये सम्यक्प्रकारेण स्वयामीत्यर्थः ॥ पुनर्बालगोविंदं भजन् ॥ पूर्वोक्तं प्र
टयति ॥ २ ॥ श्रीरामसमर्थः ॥ छ छ ॥ छ छ ॥ श्रीरामकृष्णसमर्थः ॥ शुभं भवतु ॥०
श्रीमते रामानुजाय नमः ॥ श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरामजी

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च०टी०
२

भुजंगप्रयातै॥ भुजंगप्रयातं भवेद्येश्चतुर्भिरितिलक्षणके भुजंगप्रयाताख्यछं
दोभिः॥ प्रबंधं चमत्कारचिंतामणिं करोमि॥ नकुजिह्वापदे विलक्ष्य इति पिंगलोक्त्या
लान्नाद्यपदे छंदोभंगः शंकनीयः॥ चतुर्लक्षकं ज्योतिषं भूरिभेदमित्येकं वा प्रथम
पादः पठनीयः॥१॥ अथ भावफलं कथयामीति प्रतिज्ञानीते॥ नचेत्खेचरा इति भव
कस्याः खेचरा ग्रहा नचेत्स्थापिताः भचक्रे राशिमंडले किं न किंचित्फलमित्यर्थः

2

परं युक्तिरम्यं तु संक्षिप्तशब्दं भुजंगप्रयातं प्रबंधं करोति॥२॥ नचेत्खेच
राः स्थापिताः किं भचक्रे नचेत्स्पष्टगाः स्थापिताः किं ग्रहैर्दैः॥ अभावो
दिताः स्पष्टता कोऽत्र हेतुः फलैरेव सर्वं ब्रुवे तानि तस्मात्॥४॥

राम
२

तथा ग्रहाश्चापि स्पष्टा दृग्गणितसाधिताश्चेत्स्थापितैर्ग्रहैर्दैः॥ किम् अभावोदि
ताः अस्पष्टीकृतिमिवासाधिता ग्रहस्पष्टतापि का न किंचित्करोत्यर्थः॥ तस्मादादौ
स्पष्टाः॥ खेटास्तन्वादिभावाश्च साध्या इति भावः॥ अत्र ग्रहभावस्पष्टीकरणहेतु
प्रयोजनमुक्तमित्यति विशेषः यतः फलैरेव जंतोः सर्वं ज्ञायते तस्मात्तानि ग्रहभावफ
लानि ब्रुवे कथयामि॥४॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

क्वणदिति ॥ क्वणतः शब्दायमानस्य किंकिणीजालस्य कटिबद्धक्षुद्रघंटिकासमू
हस्य कोलाहलेन तत्क्वणत्कारेण संयुतं तच्छब्देन्मानसं बालसत्पीतवासो वसा
नं शोभामनपीवरधारयंतं ॥ योगिनामप्यगम्यमपि अस्तुमशक्यमपि यशोदांग
णे वलंतं गच्छंतं ॥ घनवद्भूच्छामवर्णं कृष्णरूपं मुकुंदमहं भजे ॥ योगिभिरप्राप्यं यशो
दांगणे पर्यटन्तम् ॥ श्रीकृष्णचंद्रं मनसा स्मरामीति स्वमहद्भाग्यमिति यशेयोक्तिः ॥ २

क्वणत्किंकिणीजालकोलाहलाढ्यं लसत्पीतवासो वसानं चलंतम्
यशोदांगणे योगिनामप्यगम्यं भजेहं मुकुंदं घनश्यामवर्णम् ॥ ऽऽ ॥
चतुर्लक्षज्योतिर्महाबोधमुच्चैः प्रमथ्यैव विद्वज्जनानंदहेतोः ॥ ऽऽ ॥ ऽऽऽ ॥

॥ अथ प्रयोजनं वदन्ग्रंथं विशिनष्टि ॥ चतुरिति ॥ महान्बोधो ज्ञानं यस्मात्त
त्तुर्लक्षमिति ज्योतिःशास्त्रमुच्चैः प्रमथ्यैव सम्यग्विचार्य ॥ विद्वज्जनानां दैवज्ञा
नामानंदहेतोः सुखार्थं परं श्रेष्ठं सयुक्तिभिः पद्यलालित्यैरम्यं सुंदरं क्षिप्तम
ल्पमिव कुविस्तरं ॥ ३ ॥ श्रीरामसमर्थः ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीरामसमर्थ ॥ ७ ॥ ७ ॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कुटंबेस्ववंधुविषयेकलिः कः कलहोजायतेभवेदित्यर्थः॥ तथारंभस्यहेतोःप्राग
ल्भ्याक्रियापिनिष्फलायातिकृतोपियत्नाद्युद्यमःस्वाहंकारेणनिःफलःस्या
दित्यर्थः॥ तृतीयइति॥ जन्मकालेतृतीयोयदाहर्मणिः॥ सूर्यस्तदासपुरुषःप्रता
पोधिकोयस्मिन्नेतादृशंविक्रमंविपराक्रमंआतनोतिविस्तारयति॥ वपुनः
सोदरैर्भ्रातृभिस्तप्यतेसंतापमाप्नुयात्॥ तीर्थचारीतीर्थगमनशीलोभवेत्

कुटंबेकलिर्जायतेजापयापिक्रियानिष्फलायातिरांभस्यहेतोः॥२
तृतीयेयदाहर्मणिजन्मकालात्प्रतापाधिकंविक्रमंचातनोति॥
तदासोदरैस्तप्यतेतीर्थचारीसदारिक्षयःसंगरेशंनरेशात्॥३॥श्री०

संगरेसंग्रामेसदारिक्षयःशत्रुनाशः तथानरेशान्नृपाछंकल्याणंस्यादित्य
र्थः॥ चतुरीयेदिनेन्द्राइति॥ तुरीयेसुखभावेदिनेशेविद्यमानेजनोमनुष्योऽ
श्रीमतेरामानुजायनमः॥ शुभंभवतु॥ श्रीरामकृष्णसमर्था॥ श्रीरामायनमः

तत्रादौ रवेस्तन्वादिभावफलानि कथयति ॥ तनुस्थोरविरिति ॥ यस्य तनुस्थो लग्नस्थो रविस्तस्य तुंगयष्टिमुच्चस्वरूपं विधत्ते ॥ दारदायादवर्गो स्त्रीपुत्रसमूहान्मनः ॥ संतपेत्संतापं प्राप्नुयात् ॥ वातपित्तेन वायुयुक्तपित्तेन ॥ १ ॥ वपुः शरीरं पीड्यते तथा स पुरुष ॥ पर्यटनं देशाद्देशांतरे गच्छन्ति स्यं निश्चितं ह्रासवृद्धि धनन्यूनाधिकत्वे प्रयाति प्राप्नोति ॥ १ ॥ धने यस्य भानुरिति ॥ यस्य नरस्य लग्न

तनुस्थो रविस्तुंगयष्टिं विधत्ते मनः संतपेद्दारदायादिवर्गात् तनुः पीड्यते वातपित्तेन नित्यं सवै पर्यटन् ह्रासवृद्धिं प्रयाति ॥ १ ॥ धने यस्य भानुः स भाग्याधिकः स्यात् चतुष्पात्सुखं सद्व्ययेस्वं प्रयाति ॥ २ ॥

भावकुण्डलिकायां धने लग्नाद्द्वितीये स्थाने भानुः सूर्यः स पुरुषो भाग्याधिकः श्रेष्ठभाग्यः स्यात् चतुष्पात्सुखं गजाश्वादिसौख्यं लभेदिति शेषः ॥ च पुनः स्वं द्रव्यं सद्व्यये याति गच्छति ॥ धर्मादि विषये व्ययं कुर्यादिति भावः ॥ जायया निमित्तभूतया ॥ २ ॥ ॥ २ ॥ श्री राम समर्थः ॥ श्रीमते रामानुजाय नमः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰
६

4

तथास्यमतिर्बुद्धिःकुशाग्रातिसूक्ष्मवस्तुविचारीणि वंचनेऽपरपुरुषप्रतारणेर
तिःप्रीतिःक्रोडरोगादिजाकुक्षिव्याधिभवास्ततिर्भावनीयाज्ञेयाइत्तिसर्वत्रान्वयः
५॥रिपुध्वंसकृदिति॥यस्यषष्ठेरिपुभवनेभास्करःसरिपुध्वंसकृच्छत्रुघातीस्यात्
तथाराजतोराजदंडमितयामित्रतोवामित्रकार्यहेतोर्व्ययंद्रव्यक्षयंतनोति
कुर्यात्॥तीर्थप्रयाणेयात्रायांभिषादेस्तहेतुभिर्विषादंदुःखंकरोतिमार्गेचौर

रतिर्वंचनेसंचकोपिप्रमादीमतिःक्रोडरोगादिजाभाविनीया॥५॥
रिपुध्वंसकृद्भास्करोयस्यषष्ठेतनोतिव्ययंराजतोमित्रतोवा॥कु
लेमातुरापच्चतुष्पादतोवाप्रयाणेनिषादेविषादंकरोति॥६॥

राम
६

कृतत्वंऽनवद्राद्दुःखंप्राप्नुयादित्यर्थः॥मातुः॥कुलेमातृवंशेतथाचतुष्पादतो
अश्वादिपशुपद्विपतिः अथवामातृकुलादाहनपतनाश्रृंगीपशुघाताद्दुः
खीभवेदितिविशेषःअस्मिन्मारव्यानेकुलादितिपाठः॥६॥शुभंभवतु॥श्रीश्री
श्रीमतेरामानुजायनमः॥शुभंभवतु॥श्रीरामकृष्णसमर्थः॥शुभंभवतु॰

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ऽतिशोभाधिकाराद्‌तिशोभाकारो योधिकारोद्रव्यसंपन्नो कमान्यतारूपस्त-
स्माद्धसो वृध्भृतः स्वजनेभ्यो पि किमुतान्येभ्यो विग्रहं कलहं ।। तथा विपक्षाद्द्वेश-
त्रुसंग्रामेमानभंगंसलभेदाप्नोति प्रवासी विदेशागमनशीलो भवेत् ।। तथा त-
स्यचेतोमानसंकदाचिन्नशांतिंभजेत्सदाव्याकुलंस्यादित्यर्थः ।।४।। सुतस्थान-
गइति ।। भास्करेसुतस्थानगेपंचमगेसतिनरः ।। पूर्वजापत्यतापी पूर्वजस्य प्रथ-

तुरीयेदिनेशोऽतिशोभाधिकारात्जनः संलभे द्विग्रहंबंधतोपि प्रवा-
सी विपक्षाहवे मानभंगकदाचिन्नतच्छांतिमायातिचेतः ।।४।। सुतस्थान-
गे पूर्वजापत्यपीडाकुशाग्राममतिर्भास्करे मंत्रविद्य ।।७८।। सुभंभवतु

मजातस्यापत्यस्य पुत्रस्य तापी संतापस्तन्मरणाच्छोकं तज्जो दुःखं वा प्राप्नुयादित्य-
र्थः ।। मंत्राएव विद्यायस्येति ।। आगमशास्त्रवेत्तानीतिशास्त्रज्ञोपि वाप्रमादीत्रसा-
वधानः ।। संचकोद्रव्यसंचयकृद्भवेदितिशेषः ।।७८।।७८।। श्रीरामसमर्थ ।। श्री
श्रीमत्तेरामानुजाय नमः ।। श्रीरामसमर्थ ।। श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः ।। श्री

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰ ५

दिवानायकइति॥ दिवानायके सूर्येकोणयातेनवमस्थेसनरोनिद्धयामनोभावर
हितयापितपश्चर्यया तुंगतां क्रियाश्रेष्ठत्वज्ञापकव्यवहारेणतुंगतांपूज्यतांप्रया
ति॥ दांभिकत्वेपिलोकमान्यःस्यादितिभावः॥ तदासोदरेणभ्रात्राहेतुभूतेनतप्यते
संततंसाधतोदुष्टतापरद्रोहित्वमतएवचिंताविरामःशांतिरस्यचेतोनैवाप्नोति।
अप्यकोणशब्देनत्रित्रिकोणंविवक्षितंवेदितव्यम्॥९॥ प्रयातोंशुमानितियस्यदश

5

दिवानायकेदुष्टताकोणयातेनचाप्नोतिचिंताविरामंचचेतः॥ तदैश्व
र्ययानिद्धयापिप्रयातिक्रियातुंगतांतप्यतेसोदरेण॥९॥ प्रयातोंशुमा
नयस्यमेपूरणेचश्रमःसिद्धिदोराजतुल्यस्यतस्य॥ जनन्यास्तथायात
नामातनोतिक्लमःसंक्रमेदुर्लभेविप्रयोगः॥१०॥ मेप्रयातःस्थितोंशु

राम ५

मान्भास्करोयस्यनरस्यजनन्यामातुर्यातनांरोगोद्भवक्लेशमातनोतिविस्तार
यति॥ तथास्यश्रमःपरःक्रमोराजतुल्यःसिद्धिदोनृपोद्यमवत्सर्वार्थसाधकः
स्यादित्यर्थः॥ दुर्लभेप्रियेमित्रपुत्रकलत्रादिभिर्विप्रयोगःततःक्लमोग्ला
निःसंक्रमेसंभवेदितितात्पर्यार्थः॥१०॥ शुभंभवतु॥ श्रीरस्तु॥ श्रीरामसमर्थः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कनाथइति॥ यदाकनाथोरविर्युनयातः सप्तमगृहस्तदानरस्यप्रियातापनं।
स्त्रीक्लेशः पिंडपीडाचस्वशरीरेकष्टंचिंतास्तत्तदर्थलाभेमनोव्याकुलत्वं॥ क्रये
वस्तुसंग्रहणेविक्रयेगृहीतवस्तुद्रव्यविनिमयेतुच्छलब्धिः॥ स्वल्पलाभोभवेद्
त्तथास्पर्द्धयाप्रतिवादीर्ष्ययाकदाचिन्ननिद्रामेतिलभेदिसर्पः॥७॥ क्रियालंपट
मितिक्रमश्लेषमेप्रतिभवनेभानुः उग्रक्रियालंपटंव्यवहारेतीवधूर्त्तत्वमेवंक

कनाथोयदाद्युनयातोजनस्यप्रियातापनंपिंडपीडाचचिंता॥ भवेत्तु
च्छलब्धीः क्रयेविक्रयेचप्रतिस्पर्द्धयानैतिनिद्रांकदाचित्॥७॥ क्रि।
यालंपटंत्वष्टमेकष्टभाजंविदेशीयदारंभजेद्वापवस्तु॥ वसुक्षीणतां
दधद्युत्तोवाविलंबाद्विपक्षुव्यजाभानुरूप्याविधत्ते॥८॥ कष्टभाजंक्लेशिनं

विधत्तेऽकरोति तथाविदेशीयदारानुगणिका अथवावस्त्वभक्ष्यमपिभजेत्तु द
स्युतश्चौराद्वेतोर्विलंबाद्द्र्थार्जनात्स्माद्वावसुक्षीणतांद्रव्यहीनतागुह्यजाविं
पत्ता॥ परस्त्रीकृतेद्रियादिविषयकः॥ वातविशेषजन्यक्लेशश्चाष्टमेरवौस्यादि

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च०टी०
६

6

अथचंद्रभावफलम्॥ विधुर्गोकुलीराइति॥ विधुश्चंद्रो गोकुलीराजगो वृष
कर्कमेषराशिस्थः॥ सन्नूवपुस्थो लग्नगो धनाध्यक्षं धनाधिकारिणं मानं द
लाचएपपूर्णप्रमोदनेः पुण्ययुक्तं शेषलग्ने कपितान्यराशौ अधर्मधर्मरहि
तं॥ क्षीणदेहमंदवीर्य॥ दरिद्रं धनहीनं जडंमूकं मतिहीनं श्रोत्रहीनं वधिरं वि॥

इतिचंद्रभावफ०॥ वपुस्थो विधुर्मंदवीर्यं विधत्ते विशेषेण गोक
र्कटस्थकगोवा॥ शरीरं कृशं कर्कशं मेषयातो न्यगोन्यायकृत्तु छ
शर्माजनेस्तु॥१॥ हिमांशोर्वसुस्थानगे वासवंशंलभेद्धशीलो।
तिलीलोन्यलीनः॥ कुटुंबे रतिर्जायते तस्य तुच्छा वशंदर्शनेयाति
देवांगजापि॥२॥

धत्तेकरोति॥१॥ हिमांशा ... विति॥ हिमांशोश्चंद्रे वसुस्थानगे
द्वितीयगतेसति धान्यलाभः शरीरेतिसौख्यं मगनानां विलासः क्रीडाकुटुंबे
स्वबंधुषुतुच्छारतिरल्पप्रीतिर्जायते भवेत्॥ तथादर्शनेन स्मितुरूपे दृष्टे दे
वांगनापिवशंयातिकिंमुतान्ययोषित्॥ अतिसुंदरः स्यादितिभावः॥२॥ श्रीरस्तु

राम
६

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रवौ संलभेदिति। लाभोपयाते भवगे रवौ सन रोन्नपद्वारतस्वंद्रव्यं राजदत्तराजमुद्रा
धिकारादनेकधा श्रियः॥ गजाश्वादिसंपदः संलभेत्॥ किंच प्रतापानलेशत्रवः
संपतंति॥ तदुक्तमाधिकारदर्शनेन संततसाः स्युरितिभावः तथा गोऽङ्गवानाम
पत्यानांदु। एवंच संलभेदित्यनेनान्वयः॥ ११॥ रवि द्वादशे इति॥ द्वादशेगतो सो रवि
र्नेत्रदोषं मंददृष्टित्वं पित्तव्यापदः पित्तप्रभवक्लेशान्करोति॥ तथा विपक्षाहवे

रवौ संलभेत्त्वंच लाभोपयाते नृपद्वारतो राजमुद्राधिकारात्॥ प्रता
पानलेशात्रवः संपतंति श्रियो नेकधादुः स्वयं गोऽङ्गवानाम्॥ ११॥ रवि
द्वादशे नेत्ररोगं च दोषं विपक्षाहवे जायते सोजयश्रीः॥ स्थितिर्लंच
यालीयते देहदण्ड। पित्तव्यापदो हानिरध्वप्रदेशे॥ १२॥ छ॥ छ॥ छ॥

त्रान्तुसंगरे जयश्रीः॥ लंचया लघुमिक्षया स्थितिरेकत्रावस्थानं॥ अध्वप्रदेशो दा
नि: कृतिर्जायते भवेत्॥ तथा देहदण्डः एवं लीयते नश्यत्यागत्य तेवा यथा तु भवंप्रा
प्तिमयं पित्तव्यस्यादो अध्वप्रदेशोपि पित्तव्यापदः॥ पित्तमरणगत्तुलुंठना हानिः सा
रिति वार्थः॥ इति रवि द्वादश भावफलम्॥ १२॥ श्रीमत्ते रामानुजाय नमः॥ शुभं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चं॰ टी॰
७

यदाप्नोति॥ यस्य हि जन्मनि पंचमो यदा नक्षत्रनाथो विधुरस्मै संतानसंतोषं नि
र्मलां मतिं रत्नलाभं भूमिमेव क्षितिमपि ददाति॥ तथा कुसीदेन कलांतर
व्यवहारेण व्यवसाय एव व्यावसाय उद्यमस्तस्मान्नानाप्रयो वहुवस्तुलाभाः
स्युरितिशेषः॥५॥ रिपोराजतेदति॥ रिपोः शत्रोर्भवने विधौ सति राजा विग्रहे

७

यदा पंचमो यस्य नक्षत्रनाथो ददेत्तस्य संतानसंतोषमेव॥ मतिर्नि
र्मलां रत्नलाभं च भूमेः कुसीदेन नानाप्रयो व्यावसायात्॥५॥ रि
पो राजते विग्रहेणापि राज्ञा जितास्तेपि भूयो रयाः संभवंति॥ कफ
व्याधयो लंचया च व्ययेन श्रियो विभ्रमेच्छत्रुतो नो कदाचित्॥६॥ श्री

राम
७

णा संग्रामेणापि प्रातापोज्वलः तेजसा कान्तियुतः सन् राजते॥ अरयः शत्रवो
जिता मयाजिता अपि भूरिशो बहुधा तदग्रे निःप्रतिभा अप्रभा अपि भूयः पु
नः॥ संभवंति॥ तथा मातृशीलमस्यास्तीति मतद्वत्ता हृणो न स्यादितिशेषः॥६

विधौ विक्रमे इति ॥ विधौ विक्रमे तत्तीयेंऽदौ विक्रमेणेणे पोद्यमेन वित्तं धनु
मेति प्राप्नोति ॥ भामिन्या सुंदरस्त्रिया रंजितो लोभमानो पितपस्वी धार्मिणे
धर्मध्वजत्वेन प्रतपोज्वलो यशः शोभितश्च भवेत् तथा तस्य भ्रातृभवं श
र्म सुखं कियच्चिंतयेत् ॥ वक्तुलं कथयेदित्यर्थः ॥३॥ सुखमिति ॥ बंधुगश्चेत्तुर्ये

विधौ विक्रमे विक्रमेणेति वित्तं तपस्वी भवेद्भामिनीरंजितोपि
कियच्चिंतयेत्साहजं शर्म तस्य प्रतापोज्वलो धर्मिणो वैजयंत्या ॥४॥
सुखं बंधुगो बांधवैरत्रिजन्मा नृपद्वारसर्वाधिकारी सदैव ॥ वय
स्यादिमे तादृशानेव सौख्यं सुतस्त्रीगणात्तोषमायाति सम्यक् ॥५॥

स्यो त्रिजन्मा चंद्रो यदा तदा पुरुषो बांधवैः सौख्यं ॥ सुतस्त्रीगणस्तु त्रस
मूहात् सम्यक् तोषं संतोषं सदैव नृपद्वारसर्वाधिकारी राजद्वारसर्वकार्यक
र्त्ता ॥ वयआदिमे प्रथमे वयसि तादृशं सौख्यं नैव याति प्राप्नोति साधिकारोपि
स दोद्वेगवानिति भावः ॥५॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चं॰टी॰
८

तपश्यति॥ यस्य नरस्य तपोभावगो नवमस्थस्तारकेशश्चंद्रस्तं द्विजा ब्राह्मणाः स
त्क्रियविशेषवंदिनः॥ स्तुतिपाठकाः प्रजास्तदितरजनताः स्तुवंति गुणारोपं कुर्वंति
यतो यौवनादौ धैर्य्यं मनस्तत्त्वं धनिवशीलत्वं प्रवहणादि हेतोर्भाग्याधिको भवत्ये
वा॥ तथा नारीरसुखं साहसं मनः प्रागल्भ्यं च॥ चंद्रवच्छोभनो॥ अथवा कदाचिद्वर्द्ध
मानं कदाचिद्धीयमानं भवतीत्यनेनैवान्वयः॥ ९॥ सुखमिति॥ समुद्रं गजे धिस्तुते

तपोभावगस्तारकेशो जनस्य प्रजाश्च द्विजा वंदिनोपि स्तुवंति॥ भवत्ये
व भाग्याधिको यौवनादौ स नारीरसुखं चंद्रवत्साहसत्वं च॥ ९॥ भवेद्बांधवं
कर्मगे धर्मकर्मा समुद्रं गजेशं नरेशादितोपि॥ नवीनांगनावैभवे
च प्रियत्वं पुरोजातकस्यो रव्यमत्यंप्रयाति॥ १०॥ धिस्तुते चंद्रे खगे दशम

गे सति धर्मकर्मा पुण्यकारी सनू बांधवेभ्यः सुखं नरेशादितो राजप्रभृतिजनेभ्यः
शं कल्याणमपि नवीनांगनावैभवे प्रभुत्वे सुप्रियत्वं धृतादरत्वं॥ यद्वा नवीनांग
नावैभवे सुरते सुप्रियत्वं प्रभुतरां वल्लभत्वं॥ तथा पुरोजातके प्रथमसुतेऽत्यसौ
ख्यं॥ यद्वा पुरोजातको भवतीति पुरोजातको भ्रातस्य तस्मिन्नप्यत्यंतसुखं प्रया

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

द्द्य्हे दिति॥ सप्तमे शीतरश्मिर्दारथांस्त्रीसुखं॥ अध्ववाणिज्यतो विदेशव्यापाराद्ध
नित्वमपिदद्देत्॥ श्लोक हेतुस्त्रीजनेरतिः तद्भाषणशक्तिर्नतुतत्सुखमिष्टभु
गलुब्धचेताः मिष्टभोजी लुब्धचेतो भवेदिति शेषः॥ ७॥ सभाविद्यत इति॥ तस्य
गेहे भैषजी भिषजां वैद्यानामियं सभा क्काथमुक्तोदकानि पचेत् ज्वराभिभूत

दद्याद्दारसंसप्तमे शीतरश्मिर्धनित्वं भवेदध्ववाणिज्यतोपि॥ रतिंस्त्री
जने मिष्टभुग्लुब्धचेताः कृतांकृत्स्नपक्षो विपक्षादिभीतिः॥ ७॥ सभा
विद्यते भैषजी तस्य गेहे स्वजे त्वर्हि चिक्काथमुक्तोदकानि॥ महाव्या
धयो भीतयो वारिभूतान्न्नाशीलैः कृतं संकरान्यष्टमस्थे॥ ८॥ ऽ

त्वे सति लक्ष्मिवारणाय बहवो वैद्याः यत्नवंतः स्युरिति भावः कर्हिचिद्वारिभूता
जलनिदान भवामहाव्याधयो राजतो गादयो भीतयो जलनिमज्जनभयानि सं
कटानि दुर्जनादिजनितबंधनानि दुःखानि भवं विद्यते स्वेवं क्लेशाकल्कष्टकार
कः शशी यद्यष्टमस्थो विद्यते भवेदित्यर्थः॥ ८॥ श्रीमते रामानुजाय नमः॥ शुभं॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चं०टी०
९

प्रियायावनितायाः प्रियस्यमित्रस्यवाल्पप्रियत्वंस्वल्पसंतोषत्वाम् तेषांतेषुवा
विरागत्वंभवेदितिशेषः चपुनःकाममनोभिलषितंनाप्नोति ॥ १४ ॥ इतिचंद्रद्वाद
शभावफलम् ॥ अथभौमभावफलम् ॥ विलग्नइति ॥ विलग्नेकुजेसतिदंडलो
हाग्निभीति ॥ कलत्रादिघात ॥ शिरोनेत्रपीडाफलानांकार्यसिद्धीनांविपाकेपरि

९ पित्तव्यादिमित्रादितोंतर्विषादंनवाप्नोतिकामंप्रियाल्पप्रियत्वं ॥ १४ ॥
इतिचंद्रभावफलम् अथभौमफलम् ॥ विलग्नेकुजेदंडलोहाग्नि
भीतिस्तपेनूमस्तकेकेशरीकिंद्वितीय ॥ प्रसूतिर्भवेद्वैकृतिर्वाकिल राम
त्रेविपाकेफलानांसदैवोपसर्गः ॥ १ ॥ भवेत्तस्यकिंविद्यमानेकुटुंबेध ९
नेंगारकोयस्यलब्धेधनेकिं ॥ २ ॥ णामेसदैवप्रीतिकार्यमुपसर्गोविघ्नोभ
वेदित्यग्रिमेणान्वयः ॥ अतएवमानसंतपेत्तथाद्वितीयः केशरीसिंहवद्धर्मेसा
दितिभावः ॥ इतिभौमफलं ॥ भवेदिति ॥ यस्यधनेद्वितीयभावेंगारकोभौमोभवेत्तस्य
विद्यमानेलब्धेधनेसति कुटुंबेजनविषयेकिंचित्फलमिस्पर्धः ॥ २ ॥ श्रीरस्तु

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

लभेत इति॥ लाभगे नैकादशस्थानेंदुना चंद्रेण भूमिपाद्राज्ञः सकाशात्क्र
मेण प्रतिष्ठाधिकारांबराणि मान्यताध्यक्षत्ववस्त्राणि लभेत् अथांतः पुरगृहम
ध्ये श्रियो धनानि स्त्रियो वनिताः विश्रमन्ति स्थिरा भवंतितथा वस्तुभ्यो नानापदार्थे
भ्यो लाभः क्रियावेकृती क्रूराकल्पा च भवेदिति शेषः॥ ११॥ शशीति॥ द्वादशेशशी चेच्छ
त्रुतो भयेन नेत्रादि विकारेण चिंता विचिंत्या ज्ञेया मंगलेन विवाहादिकार्येण स
लभेताधिपादिंदुना लाभगेन प्रतिष्ठाधिकारांबराणि क्रमेण। श्रि॥
योथ स्त्रियोंतः पुरं विश्रमंति क्रियावेकृती कन्यका वस्तुलाभात्॥ ११॥
शशी द्वादशे शत्रुनेत्रादि चिंताविचिंत्या सदा सद्व्ययो मंगलेन॥ ॥
द्व्ययः शोभने कुटुंबादौ द्रव्यत्यागः पित्रव्यादि मात्रादिलः पित्रव्यात् पितृभ्रातुरा
दि शब्दात्तत्सुतवनितादिभ्यः मातृसकाशाद् आदिशब्दात्तत्पितृकुलजातेभ्य
श्चातनर्मनसि विषादो दुःखम् ॥ प्रिया त्यप्रियत्वं॥ ७५ ७७॥ शुभंभवतु॥ श्रीर
श्रीमते रामानुजाय नमः॥ शुभंभवतु॥ श्री गोपीजनवल्लभाय नमः॥ श्रीरस्तु॥ श्री॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च.टी. तस्मात्सुहृद्वर्गसौख्यंबंधुमित्रगृहमात्रादिजनिजसुखंनकिंचिद्धिचिंत्यं।तथा
१० भूमिपालाद्भुजः सकाशात्कृपादयाचवस्त्रंचप्रसादंचभूमिश्चग्रामादिस्ताःकृपा
वस्त्रभूमिलभेत्तथाप्नुयात्॥४॥कुजेपंचमइति।पंचमेकुजेजाठरोग्निरुदारः।
ग्निर्बलीयान्प्रबलःकिल्बिषेपापेपिअनल्पाभूयसीमतिःस्यात्स्वपंचतमेन

10 सुहृद्वर्गसौख्यंनकिंचिद्धिचिंत्यंकृपावस्त्रभूमिंलभेद्भूमिपालात्॥४॥
कुजेपंचमेजाठराग्निर्बलीयान्नजातंचजातंनिहंत्येकएव।तदानिम
नल्पामतिःकिल्बिषेपिस्वयंदुग्धवत्तप्यतेंतःसदेव॥५॥नतिष्ठंति
षष्ठेरयोगारकाणाम्युधागारितासंयुगेशक्तिमंच॥ सिदुग्धवत्तप्यतेस राम

देवव्याकुलःस्यादित्यर्थःतदानीमेकएवकुजोजातमुत्पन्नं।जातमपत्यंनिहंतिमार १०
यत्येव।पंनतिष्ठंतीति।षष्ठेरिपावंगारकेभौमेसतिशक्तिमंतःसचत्वात्रपित्र
रयःशत्रवस्तदंगेरितास्तस्यांगेरम्यास्यादिभिरेवोत्साहिता।संगरेसंग्रामेनति
ष्ठंतितिपलायन्तेत्यर्थः॥८॥श्रीरामसमर्थः।शुभंभवतु।श्रीरस्तु।श्री

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

यथामर्कटोवानरः कण्ठहारं। केनापिकंठेसमारोपितंगुंजादिरचितहारंत्रायते
रक्षेतितद्दासोपिकृपणोधनंरक्षति। नतद्धनंकदाचिदपिकुटुंबोपयोगायभ
वतीतिभावः तथातस्यवादेभग्नःपराजितःपुनर्भूयोपिविवादार्थसन्मुखःको
भवेदतिमुखरःस्यादित्यन्वयः॥२॥कुलद्युति॥वाकुवीर्यभुजवलंकुतःकुत्तोवा

यथात्रायतेमर्कटःकंठहारंपुनःसन्मुखःकोभवेद्वादभग्नः॥२॥कु
त्तोवाकुवीर्यंकुत्तोवाकुलक्ष्मीस्तृतीयोनचेन्मंगलोमानवानां॥सेहा
स्यव्यथाभण्यतेकैस्तुतेषांतपश्चर्ययानोपहासंकथंस्यात्॥३॥यदी
लासुतःसंभवेत्तुर्यभावेततःकिंग्रहाःसानुकूलाजनानां॥

कुलक्ष्मीःस्वभुजोपार्जितंधनंसहोत्थभ्रातृपीडाकेनभण्यतेकथ्यतेनकेनापीत्य
र्थः।वपुनःस्वतपश्चर्ययोपहास्यजनहासः।कथंतेषांस्याद्येषांमानवानांतृती
योमंगलोनचेत्सहजस्थभौमएवैतत्फलंस्यादित्यन्वयः॥३॥यदीलासुतश्चति
यदाभूसुतोभौमस्तुर्यभावेचतुर्थेसंभवेत्तदाजनानांग्रहाःसानुकूलाःशुभफ

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰
११

शुभमिति॥ अष्टमेभूमिसूनुर्भौमश्चेत्तस्यविधानेभाग्येपिअन्येशुभाः खेचराःकिंकु
र्युः॥ कुजस्यदुष्टफलत्वेनशुभफलप्रतिबंधकत्वात्सत्कृतोपिमामित्तोपिसखाकि
न्नशत्रूयतेशत्रुरिवाचरतिप्रयत्नेकृतेपिउपसर्गैर्विघ्नैर्भूयतेप्रारब्धकार्येनिघ्नाः
संभवंतीत्यर्थः॥ ८ ॥ तपोभावइति॥ तपोभावगोनवमस्थोमंगलस्तंनरंभाग्यवित्तंभा
ग्येनवित्तंयस्यतंमहोग्रंतेजस्विनंकरोति॥ तथामहोग्रामतिअतिक्रूराभवेत् अ

शुभंतस्यकिंखेचराःकुर्युरंगेनिधानेपिचेदष्टमोभूमिसूनुः॥ सखाकि
न्नशत्रूयतेसत्कृतोपिप्रयत्नेकृतेभूयतेचोपसर्गैः॥ ८ ॥ महोग्रामति
भाग्यवित्तंमहोग्रंतपोभावगोमंगलस्तंकरोति॥ भवेन्नादिमःश्याल
कःसोदरोवाकृतेविक्रमेतुच्छलाभोविपाके॥ ९ ॥ राम ११

आदिमः प्रथमश्याल
कोवनिताभ्रातानकुतः सोदरः स्वभ्रातापिनभवेदित्यर्थः॥ तथाविक्रमः क्रियमा
णोद्यमोविपाकेफलकालेतुच्छलाभोभवेत्तुच्छः स्वल्पलाभोयस्येति॥ ९ ॥ ८५
श्रीमतेरामानुजायनमः॥ शुभंभवतु॥ श्रीगोपीजनवल्लभायनमः॥ श्रीरामजी

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तद्वन्मनीषी विचारबुद्धिर्मातुलेयो मातृसहजः सुखी न स्यादिति शेषः॥ तथा
वित्तं द्रव्यं विलीयेत नश्येत् अपि पुनर्भूः रविबुद्धविलम्भेत ॥६॥ अनुद्वारभूतः इति स
प्तमे मेदिनीजः कुजः स्पर्द्धिनां वादिनां प्रहारादित्ते स्ताडनपीडनपीडनादिभिर्मुक्तः
पुनर्भूर्गदः पराजयकारी तथा दंपतीघ्नः स्त्रीपुंसो नाशकोऽर्थः पुंजन्मकुंडलिका
यां सप्तमविद्यमानः स्त्रीघ्नः कन्याकुंडल्यां च तत्पतिघ्नो भवेदिति शेषः॥ तथा नि

मनीषी सुखी मातुलेनैव तद्वल्लीयेत वित्तं लभेतार्थभूरि॥६॥ अनि
निद्वारभूते नयाणि गदेण प्रयाणेन वा णिज्यते नो निवृत्तिः॥ मकुर्भे
गदः स्पर्द्धिनां मेदिनीजः प्रहारादित्तेः सप्तमे दंपतीभि॥७॥

तथा निद्धार्भूते नानिश्चितभूते नयाणि गद्देण विवाहेन स्केनावा णिज्यतो व्या
पाराद्धेतोः प्रयाणेन यात्रया नो निवृत्तिर्न परावृत्त्यागमनं स्यादिति शेषः विना
हान्नायां व्यापारलोभाद्वा बहुकालं विदेशस्थ एव भवेदिति भावः॥७॥ शुभं भवतु
श्रीमते रामानुजाय नमः॥ शुभं भवतु॥ श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः॥ श्रीरामः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰
१२

वृथाकिंवदंतीतिद्वादशोव्ययभावगः।कुजोर्थस्यद्रव्यस्यनाशंकरोति॥तथाशस्त्राद्वंद्व
द्रोपिलोहघातैः शस्त्रप्रहारैस्तत्सक्षतस्तेनघातकक्षतेनसद्स्ववर्त्तमानः सक्षतःस
नरोऽरिघातकोभवेदितिशेषः॥मृषाकिंवदंतिभयंमिथ्याजनश्रुतिः।भीतिर्दस्यु
तस्करोराज्ञयंवाकलिः कलहोभवेत्॥तथापराधीहेतुदुःखंभत्स्वजनितदुःखंविचिं
12 त्यं॥१२॥इतिभौमभावफलम्॥१२॥अथबुधभावफलं॥बुधोमूर्त्तिगइति॥बुधोमूर्त्ति

वृथाकिंवदंतीभयंदस्युतोवाकलिर्वारिभिर्दैहदुःखंचनित्यं॥सुताख्यापि
तत्साक्षितोलोहघातैः कुजोद्वादशोऽर्थस्यनाशंकरोति॥१२॥बुधोमूर्त्तिगो
मार्जयेदन्यरिष्टंवरिष्ठाधियोवैखरीवृत्तिभाजः॥जनादिव्यचामीकरीभूत
तदेहाश्चिकित्साविदोदुश्चिकित्साभवंति॥१॥

गोलग्नस्थोन्यरिष्टमन्यग्रहज राम
नितदोषंमार्जयेन्नाशयेत्॥वरिष्ठाधियः श्रेष्ठबुद्धयः स्युः तेजसादिव्यचामीकरीभू १२
तदेहाः॥उत्तमवर्णनिभशरीराः।चिकित्साविदोभिषग्विद्याकुशलाः वैखरीवृत्ति
भाजोवैखर्यालेखनव्यवहारेणवृत्तिः॥कुटुंबपोषणादिकानांभजंते।तेतेषुवावै
खरीवृत्तिंलिखनवृत्तिमाश्रिता॥दुश्चिकित्साद्दुःसाध्याभवंति॥१॥श्रीरामसमर्थः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कुलइति॥ यदि मध्यभावे दशमे नो मंगलस्तस्य कुले किं मंगलमपि तु खस्थे भौम
एव कल्याणकार्यं स्यादित्याशयोक्तिः॥ तथा जनैर्भर्त्स्यैर्भूयते॥ बहुभत्स्यः स्यादित्य
र्थः॥ असौ नरः स्वत एव स्वोद्यमादेव सिद्धः संपन्नकार्यो वित्तंसीयते लोकेषु मंडना
यते तथा वराको हीनकुलोद्भवोपि द्वितीयः कण्ठीरवः किम् सिंहतुल्यपराक्रमः
स्यादिति भावः॥१८॥ कुज इति॥ लाभगः कुजोऽपत्यानि शत्रुवर्गं वित्तान् पीडयेन्नाश्य

कुले तस्य किं मंगलं मंगलो नो जना कुर्वते मध्यभावे यदि स्यात्॥ स्वतः
सिद्ध एवावतंसीयते सो वराको पि कण्ठीरवः किं द्वितीय॥१०॥ कुजः
पीडयेल्लाभगोऽपत्यशत्रून् भवेत्सम्मुखो दुर्मुखो पि प्रतापात्॥ ध
नं वर्द्धते गोधनैर्वाहनैर्वा सकृच्छून्यतार्थे च पैशून्यभावात्॥११॥ ७८

येत्॥ तथा दुर्मुखः आक्रोशकोपि प्रतापात्तेजोधिकत्वात् संमुखो लोके दर्शनीयव
क्त्रो भवेत्॥ गोधनैर्वा हनैर्वा निमित्तैर्यथाज्ञोऽश्वादिव्यापारेण धनं पैशुन्यभावात्
चुगलीति लोकप्रसिद्धाद्दर्यैशून्यताद्रव्यहीनतां च संकृदेकवारं भवेत्॥११॥ ७४

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चतुर्थ इति॥ चंद्रज्ञो बुधो यदि चतुर्थे चरेतदा चारु मित्रैः ससुहृद्भूमिनाथां गणस्य राज
द्वारस्य विशेषाधिकृत्त संबंधिपक्षो लेखकः शोभनवार्गलेखी भवेद्वाथवा तदाशापरैस्त
दाश्रितैरन्यलेख्याधिकारिभिस्तदुक्ततन्मुखनिर्गतवाक्यं लिख्यत इति लङ्॥ वैत्त
ग्रं॥ वपुनः॥ पैत्तकं धनं पित्रोपार्जितं धनं नो भवेत् पितृत्तापक्षीतस्यादिस्सर्वं॥४॥ भवे
दिति॥ पंचमे शेहिणेये रोहिणापत्ये बुधे सति अंत्यादिमे प्रथमवयसि पुत्रगर्भोन॥ ति

चतुर्थे चरेच्चंद्रजे श्चारुमित्रं विशेषाधिकद्भूमिनाथांगणस्य॥ भवे
ल्लेखको लिख्यते वा तदुक्तं तदाशापरैः पैतृकं स्यान्न च॥४॥ भवेत्त
स्य मेधार्थसंपादयित्री बुधे भण्यते पंचमे रौहिणेये॥ कियद्दिवसे
कैत्तवं साभिचारं वयस्यादिमे पुत्रगर्भोन तिष्ठेत्॥५॥

ष्ठेत्॥ न स्यात् तज्जा
तश्चेन्म्रियते स्मपत्यं वा स्यात्॥ नेधकुद्धिरर्थसंपादयित्री द्रव्यार्जनन्वत्तु राशा
भिचारैर्मारणोच्चाटनादिभिः सदवर्त्तमानं कैतवं छलं कियदपारिमितं॥ विद्य
त इति बुधे हो राविज्ञैर्भण्यते कथ्यते॥५॥ श्रीरामसमर्थः॥ शुभं भवतु॥ श्री

राम
१२

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

धनेइति॥धनेद्वितीभावेवोधनेबुधेसति॥अयंनरोबुद्धिमान्वाकुतेजाः॥भुजप्र
तापवान्॥सभासंगतःपंडितसमाजस्थोव्यासएवभासतेशोभत्तेइत्युपमालं
कारः॥भोगतः षट्पदोभ्रमरःसर्वभोगविषयरसग्राहीत्यर्थः॥तद्वत्कल्पवृ
क्षस्यपक्षदारतावकुदानशक्तिमत्वंबुधेःपंडितैर्भण्यतेवर्ण्यते॥२॥वाणिज्ये
त्राताइति॥तत्तीयेबुधेसतिवणिजांपणपजीविनांमित्रत्तपास्नेहेत्तपणपक्षलां

धनेबुद्धिमान्वोधनेवाकुतेजाःसभासंगतोभासतेव्यासएव॥यथो
दारताकल्पवृक्षस्पतद्बुधेर्भण्यतेभोगतःषट्पदोयम्॥२॥वणिः
ग्मित्रतापण्यकृद्वतिशीलोवशित्वंधियादुर्वशानामुपेति॥विनीतो
पिभोगंभजेत्संन्यसेद्वात्तत्तीयोतुजैराश्रितोज्ञेलत्तावत्॥३॥ क्रयविक्रय
कारिणांवृत्तिंव्यवहारंशीलयतिभजयतीतिसयथोक्तः॥विनीतःशीलवान्सन्दुर्व
शानामवश्यानांधियास्वबुद्ध्यावशित्वंवशाकारित्वमुपेति॥अनुजैर्भ्रातृभिर्जैतैव
द्वलीविक्रमद्वयाश्रितोवेष्टितोऽतिभागंवकुविषयानुभवंभजेत॥यानंतरार्थः॥भो
गानंतरमंतेवयसिसंन्यसेत्सजेत्तविषयानितिशेषः॥यद्वासहजैर्नताववशाश्रितेसंक ंप्रसे विषयान् त्यजेदिति तान्वयः॥२॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चि॰टी॰
१४

14

चिरंजीविन इति॥ रंध्रगे राजपुत्रेऽष्टमस्थे चंद्रसुते सति शंजीविनः न्यूनायुषः
इह स्वदेशे देशांतरे च विश्रुता विख्यातास्ते नरा नृपाद्राज्ञः सकाशाद्विक्रि
याव्यवहारान्निधानं द्रव्यसंचयं युवस्यद्भवं क्रीडनस्त्रीकेलिमंतर्मनसि प्री
तिः॥ सुखं लभन्ते प्राप्नोति॥ न॥ बुध इति॥ धर्मगे नवमस्थे बुधे धर्मशीलो भवे

न्नातंजीविनो रंध्रगे राजपुत्रे स्वदेशे च देशांतरे विश्रुतास्ते॥ निधा
नं नृपाद्विक्रयाद्वा लभंते युवत्सुद्भवक्रीडता शक्तिमान्तः॥ ८॥
बुधे धर्मगे धर्मशीलोतिधीमान् भवेद्दीक्षितः स्वर्धुनीस्नातको राम
वा॥ कुलोद्योतभानुर्वदून्मिपालात्प्रतापाधिको बाधको दुर्मुखानां॥ ९ १४

तथा अतिधीमान्॥ अतिबुद्धिमान् तथा दीक्षितः॥ सोमयाजी॥ स्वर्धुनीस्नातको
गंगास्नानव्रती॥ भानुवत्कुलोद्योतकृत् स्ववंशप्रतापकः भूमिपालाद्राज्ञो नृपा
दपि प्रतापेनाधिको दुर्मुखानां मुखरदुर्जनानां बाधको हिंसको भवेत्॥ ९

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

विरोध इति ॥ सुधेन्द्राच्नुभावे षष्ठेस्थिते सति जनानां विरोधो जनैः स्नेहो रिपूणां निरो
धः प्रसन्नकारोगहस्यापनं च निजानां वापूनामूवरोधो वायुनावद्धकोष्ठ इत्यर्थः
जतीनां संन्यासीनां प्रबोधो ज्ञानं संभवेदस्येति शेषः ॥ तथा नरो निधीनां द्रव्याकारा
णां सञ्चयं व्यावहरति दधातीति स ॥ वलात्स्वसामर्थ्यादर्थलद्वमोपार्जनकः सं
भवेत् ॥ ६ ॥ सुतेशीनगो रिति ॥ सप्तमेनास्तंगतः उदितः शीतगोश्चंद्रस्य सुतः पुत्रो

विरोधो धनीनां निरोधो रिपूणां प्रबाधो यतीनां च रोधो निजानां ॥ बु
धे सञ्चयं व्यावहारो निधीनां बलाध्यन्त्राल्लत् संभवेच्चेन्नुभावे ॥ ६ ॥ सु
तेः शीतगोः सप्तमेशं युवत्या विधत्ते तथा तुच्छवीर्यं च भोगे ॥ अनस्तं
गते हेमवद्देहशोभां नशांको ति तत्संपदो मानकर्त्तुम् ॥ ७ ॥

बुधो युवत्याप

स्त्रियास्त्रांसु खं परं तु भोगे रतिसमये तुच्छं स्वल्पकालस्थायि वीर्यं बीजं च विधत्ते त
था हेमवत्सुवर्णतुल्यदेहशोभां शरीरकांतिः ॥ तत्संपदस्तस्य श्रियो वा अनुकर्तुम
नुविधानं तांकोति नु समर्थो भवत्सन्य ॥ इति शेषः ॥ तस्य कांतिर्लक्ष्मी वा ऽतिश्रेष्ठाः
स्यादित्याशयः ॥ अस्तंगतो बुधस्तु सर्वं फलं दधातीत्यर्थः ॥ ७ ॥ श्रीरामसमर्थः ॥ ७

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च०टी० १५

15

नचेदितियस्यद्वादशोशीतांशुजन्मबुधोनचेत्तस्यगृहं भूमिदेवाब्राह्मणाः कथंभ
जंति रणेसंग्रामेवैरिणः कस्माद्भीतिमायांति॥ शठः कोहिरण्यादिसमनुभूया
त्मचित्तद्रव्यस्यक्षयंकुर्यात् अपितुवंयस्थेबुधेफलमिदंस्यादित्यर्थः॥१४॥इ
तिबुधभावफलम्॥ अथगुरुभावफलम् गुरुत्वमिति॥ लग्नगेदेवपूज्येगुरे
सुवेषीवस्त्रालंकारेणशोभाढ्योदिव्यदेहः सुंदरशरीरः॥ सुखीविषादरहितोऽ

नचेद्द्वादशोयस्यशीतांशुजन्मकथंतद्गृहंभूमिदेवाभजंति॥ रणेवै
रिणोभीतिमायांतिकस्माद्धरत्यर्थकोऽशंशठः कोनुभूयात्॥१४॥इ
तिबुधभावफ०॥ गुरुत्वंगुणोलग्नगेदेवपूज्येसुवेषीसुखीदिव्यदे
हः स्यवीर्यः॥ गतिर्भाविनीपारलोकीविचिंत्यावसूनिव्ययंसंबलेन
व्रजंति॥१॥

ल्पवीर्योऽल्पबलोनरस्तथागु णोः पाण्डित्यलोकरंजनादिभिर्गुरु
त्वंबहुमान्यत्वं॥ भाविनीपारलोकिकीगतिर्भविष्यत्स्वर्गवासरूपाभावेदिति
शेषः॥ वसूनिधनानिशंबलेनभोगेनव्ययंव्रजंति॥१॥ श्रीरामसमर्थः॥ श्री॥

राम १५

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

मित्रं संवदेति॥ कर्मगे दशमस्थे बुधे पितुः। संपदो विशेषात्पूजनीयो लोकमा-
न्यः नीतिचंडाधिकारात्प्रसादाद्विवेकारिणी निग्रहानुग्रहाधिकारवती सो रा-
ज्ञे प्रभुभराजत्वेवृत्ति व्यवहारोयस्य स॥ मित्रं संवदेत्तन वाचालः स्यात्॥ नो मित्र
मपरित्त मर्थाद्द्रव्यं गजाश्वादि संलभेत्॥१०॥ विनाहृति॥ लाभभावे स्थितं भेश

मित्रं संवदेन्नो मित्रं संलभेत्प्रसादाद्विवेकारिणी राजवृत्ति॥ पितुः
कर्मपूजनीये विशेषात् बुधे संपदो नीतिचंडाधिकारात्॥१९॥ वि-
नालाभभावस्थितभेश जातं नलभोनलोवस्यमानएपमस्ति॥ कुतः
कन्यकोद्वाहदानं च देयं कुतो भूसुरास्यकृत्यक्षमा भवंति॥११॥छ छ

जातं तारापतिपुत्रं विना लाभोद्भव्यमानिर्नलावएपमनोहारित्वं नानएपमणाराद्दि
स्यमस्ति कन्यकोद्वाहनं कन्याविवाहकरणपूर्णमनोरथा भवंति भूसुराब्राह्म-
णास्यकृत्यक्षमाः कथं भवंति॥ अपित्वेकादशस्थे बुधे एवैनतत्सर्वलाभादि
फलं स्यादित्यर्थः॥१२॥ श्रीरामसमर्थ॥ शुभं भवतु॥ श्रीरस्तु॥ श्रीरामायनमः

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

16

गृहद्वारतइति॥ चतुर्थेगुरौसतिद्विजोच्चारितोविप्रपठितोवेदघोषोवेदोक्ताशी
र्वादमंत्रध्वनिः॥ तद्वदत्तएवगृहद्वारतोवाजिघोषोश्वोहेच्चारितः शब्दः श्रूयते
लिङ् घेलरधातिस्पर्द्धिनः नृाक्तोपिपारिचर्यंकुर्वते॥ तथांतर्गतंमनस्तत्संसोद्वेगं
स्यात्॥ असंतोषादितिभावः॥ ४॥ विलासेमतिरिति॥ बुद्धिगेदेवपूज्येपंचमंगेस
तिविलासेभोगेमतिः॥ जल्पकोवक्ता॥ कल्पकस्ताकिंकोलेखकः॥ सुलिपिः फ

गृहद्वारतेः श्रूयतेवेदघोषोगृहद्वारतोवाजिघोषोहितवान्॥ तथा
स्पर्द्धिनः कुर्वतोपारिचर्यंचतुर्थेगुरौतत्समंतर्गतंच॥ ४॥ विलासे
मतिर्बुद्धिगेदेवपूज्येभवेज्जल्पकः कल्पकोलेखकोवा॥ निदानेस्तु
तेविघमानेविभूतिः फलोपद्रवः पक्ककालेफलस्य॥ ५॥

लस्यपक्ककालेफलोपद्रवः कार्यविघ्नः सुतेविघमानेसत्यपभूतेपिनिदा
परिणामितस्यैवभूतिर्धनसमृद्धिर्भवेदितिसर्वत्रशेषः॥ ५॥ श्रीरामसम
र्थः॥ शुभंभवतु॥ श्रीमतेरामानुजायनमः॥ श्रीरामसमर्थः॥ शुभंभवतु॰

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कवित्वे इति॥ कुटुंबे द्वितीये गुरौ सति॥ कवित्वे काव्यकरणे मतेः दंडनेत्तत्त्वशक्ति
न्यायाधिकारणसामर्थ्यं मुखे दोषध्वगवाचालो वक्ररोगी वा घ्रोभोगांतः सुर
तांतो यस्याऽस्य वीर्यत्वात्सः कष्टतः प्रया॥ सेनद्रव्यलाभिः स्यादिशिशेषः संदे
वयत्ततोपि धनंनो विश्रमेन्न स्थितं लभेत्॥ ४॥ भवेदिति॥ यस्य दुश्चिक्यगः
स्त्र.तीयस्यो देवमंत्री गुरुः सनरो लघूनां क्षुद्राणां मध्ये लघीयानतिक्षुद्र॥

कवित्वेर्मतिर्दंडनेत्तत्त्वहात्तिर्मुखेदोषकृद्धीघ्रभोगांतएव॥ कुटंबे
गुरौ कष्टतो द्रव्यलब्धिस्तथा नो धनं विश्रमे घत्नतोपि॥ ४॥ भवेद्य
स्य दुश्चिक्यगो देवमंत्री लघुनां लघीयान्मुखं सोदराणाम्॥ कृतघ्नो
भवेन्नमित्रसार्थेन मैत्री लनलाटदृष्टेप्यर्थलाभो न तद्वत्॥ ५॥ श्री०

द्राणां मध्ये लघीयानतिक्षुद्रः सोदराणां भ्रातॄणां सुखं कल्याणकारी कृतघ्ने
ऽकृतज्ञो भवेत् तथा मित्रसार्थे हितवर्गे मैत्री न लनाटोदयभाग्ये न जातिरा
जसमागते पि तदर्थलाभो न भवेदित्यन्वयः॥ ५॥ श्रीरामसमर्थः शुभं भव०

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च०टी १७

17

चिरमिति। यस्य मत्स्युगोष्ठमध्यो गुरुः॥ स नरः पैत्तके गेहे चिरं बहुकालं नो वसे॥ न्नो तिष्ठेत्॥ वैकुंठगंता देहांते विष्णुलोकगामी वपुःपवकारोग्य युतः तस्य देहं शरीरमपि नो तद्गृहं स्वकृतमपि गृहं नो हं चिरं स्थापि बहुकालमेकत्र वासी चिरंजीवी॥ वानेस्यर्थः॥ तथा तस्यांगं नीरोगरहितं चिरं नो भवेत्॥ न॥ चतुर्भूमिके इति धर्मगेनवमस्थे गुरौ भूमीपतेर्वल्लभो मद्यालस्यतो मदेनानवधानेनालस्येन च धर्म

चिरं नो वसेत्पैत्तके चैव गेहे स्थितो स्थायिनी नो चिरं गेहमध्ये॥ चिरं नो भवेत्तस्य नीरोगमंगं गुरुर्मत्स्युगो यस्य वैकुंठगंता॥ न॥ चतुर्भूमिकं वै भवेद्यस्य भूमीपतिर्वल्लभो वल्लभा भूमिदेवाः॥ गुरौ धर्मगे बांधवा वा विनीता मदालस्ययो धर्मवैगुण्यकारी॥ ९॥ राम १७

वैगुण्यकारी संध्यावंदनादिनित्यकर्मणोपि लोपकारो भवेदिति शेषः॥ तथा तस्य भूमिदेवा विप्रा वल्लभा बांधवाश्च विनीताः शीलवन्तः स्युस्तद्गृहं च चतुर्भूमिकं चतुःखंडकं स्यादिति शेषः॥ ९॥ शुभं भवतु॥ श्री राम समर्थः॥ श्री रस्तु॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

रुजार्त्तोइति॥ रिपौषष्टेवाक्पतौजीवेरुजार्त्तोरोगपीडितोपिशत्रुहंननसामर्थ्यमेति
प्राप्नोति॥ बलाढ्यश्चतोरणेतस्यकोजेनकोपिपराजयकारीस्यर्थ॥ मद्दिव्यादिभिःश
र्मभोगवतायस्यसःतथ्यामातुलानांनतछर्मजनन्याःमातुःरुजःसंभवेय॥ ई
मतिरितियामित्रभावेसप्तमेयस्यगुरुस्तस्यवद्धीमतिः॥ विभूतिश्चधनादि

रुजार्त्तोजनान्यरुजःसंभवेयुःरिपौवाक्पतौशत्रुहंतत्त्वमेति॥ स्वबु
ध्याचरेत्कर्मकस्तस्यजेतावलादर्थकन्मातुलादेरभाव॥ धीमति
स्तस्यवद्धीविभूतिश्चवद्धीरतिर्वैभवेकामिनीमानवद्धीगुरुर्गर्वकृ
द्यस्ययामित्रभावेसपिंडाधिकोरवलःकंदर्पएव॥ ७॥ ४४॥ ४४॥ ६६॥

समद्धिर्वद्धीवकुलाभामिनीनांकामिनीनांरतिःप्रीतिःसुरतंवावद्धीस्वस्माग
र्वकृद्भिमानवानवान्सपिंडाधिकोगोत्रजेःसवलःअरवलःसोदर्यादिगुणपू
र्णःकंदर्पःकामएवभवेदित्यस्यसर्वत्रान्वयः॥ ७॥ श्रीरामकृष्णसमर्थः॥ शुभं॰

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰ १८

18

अकुप्यमिति॥ लाभे गुरुश्चेत् किमकुप्यं स्वर्णरूप्यादि न लभ्यमपि सर्वं लभे
त्॥ अन्ये प्रसिद्धा॥ अष्टमुनीद्राः अष्टौ वैयाकरणास्तं धीमंतमष्टावधानवा वदं
ति॥ पितुर्भीरभत्तू पितुः पोषकः तस्य स्वाङ्गजाः औरसपुत्राः पंच स्युः॥ तदर्थं
स्तद्धनं परार्थे ऽन्यभोगाय न चैभयाय॥ दानधर्मभोगार्थं भवेदित्यर्थः कार्यं
एपं स्यादिति भावः पितुर्भीरभत्वं स्ववर्गायतस्त्वमिति पाठो वा॥१०॥ यत्रा इति

अकुप्यं च लाभे गुरो किं न लभ्यं वदंत्यष्टधीमंतमन्ये मुनीद्राः॥ पि
तुर्भीरभत्स्वांगजाः पंच तस्यां परार्थं तदर्थं न चैवेह्नभवाय॥११॥ य
त्राः कीदृशं सध्ययेसाभिमाने मतिः कीदृशी वंचने चेत्परेषां॥ विधिः
कीदृशो ऽर्थस्य नाशो हृियेन त्रयं तत्तज्ज्ञ वद्वादशो यस्य जीवः॥१२॥ राम १८

यद्वाद्ययेद्वादशे जीवश्चेत्तस्य साभिमाने सगर्वे सध्ययेमतिः कीदृशी किंतु कुबुद्धि
वायेनार्थस्य परमार्थरूपपरलोकस्य नाशो दृष्याद्व्यद्वानिर्वासः कीदृशो विधि
रेवेत्यर्थः॥ त्रितयः॥ सवंधे विषयक अयः घरपंचकृताः अविधिद्वव्यसाग; ए
वमेते भवेयुः॥१३॥ इति गुरुभावफलम्॥१३॥ शुभं भवतु॥ श्रीरामसमर्थः॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

ध्वजामंडपइति॥ ध्वजामंडपे ध्वजाशोभिते जनाश्रये सभास्थाने चित्रशालं ना
नाचित्रहस्ता॥ शालास्मिन् द्वारकागृहाय स्मिन् मंदिरं भवनं पूर्वजेभ्योपि पितुस्ते
जोधिकत्वं प्रतापाधिकत्वमुभयेभ्योपि स्वल्पं तेजस्वित्वं वास्यादिति शेषः॥ त
था पुत्राकाणं धर्मेण सुखिनस्तुष्टो न भवेत् सुतद्वेषी स्यादित्यर्थः प्रस्थहं प्र

ध्वजामंडपे मंदिरं चित्रशालं पितुः पार्वणास्तस्य तेजोधिकं च॥
अतुष्टो भवेद्धर्मेण पुत्रकाणापचेत् प्रस्थदं प्रस्थसामुद्रमन्नम्॥१९॥

स्तिदिनं प्रस्थं षोडशपलपरिमितं सामुद्रं लावणं यस्मिन्ने तावत्परिमितमं
न्नं तन्महानसे पचेत्॥ बहून् भोजयेदिति भावः इदं कः॥ दशमस्थगुरावेति
प्रकरणात् ज्ञेयं॥ अथवा ध्वजामंडपइत्यत्र गुरौ कर्मगे इति पाठः॥१०॥ श्री
श्रीमते रामाय जायनमः॥ श्रीरामसमर्थः॥ श्रीरामम रुद्रसमर्थ॥ शुभं॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

किंचारुशोभनमपितुन किंचित्॥चार्वंगिकामः सुवनिताभिलाषः स्यात्सुरि
तिमघासंभवंशेष॥४॥रति रिति॥यस्यदुश्चिक्यगस्तत्तीयस्थोदानवानांगु
रुः॥शुक्रस्तस्यस्त्रीजनेरतिःप्रीतिःनोवंधनाश॥किमुतत्सुखं॥तथापुत्रसौ
ख्येनपूर्णोजातमनोरथोन॥सेनापतिरपिदानसंग्रामकालेकातरोऽस्थिरोभ
वेदितिसर्वत्रशेषः॥४॥महत्त्वाधिकइतियस्यतुर्यभावेसुरेज्योभगुस्तस्यम

रतिस्त्रीजनेतस्यनोवंधनाशोगुरुर्यस्यदुश्चिक्यगोदानवानां॥नपू
र्णोभवेत्पुत्रसौख्येनसेनापतिःकातरोदानसंग्रामकाले॥४॥म
हत्त्वाधिकोयस्यतुर्येसुरेज्योजनेःकिंनिजैश्चापरैरुष्टतुष्टैः॥कि
यतोषयेज्जन्मतःसंजनन्याअधीनापितोपायनेरेवपूर्णा॥४॥

हित्वेत्तस्यवेत्वेपूज्यत्वेवाधिकोभवेत्॥रुष्टतुष्टैःकुद्धैर्दयालुभिर्वानिजैःस्वकी
येरपरैश्चजनेः॥किंयतोऽधीने॥स्वाश्रितजनेरपितोपायनेरत्नोपहारैरेव
पूर्णा॥तस्यःजन्मतःस्वजन्मारभ्यजनन्यामातुःकियदपरिमितंशंसुखं

राम
१९

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

अथ शुक्रभावफलम्॥ समीचीन इति॥ यदा समीचीनः॥ स्थानाद्द्विबंधु
स्थानस्थः शुक्रो लग्नवर्तीत दांगं समीनं सुंदरं॥ समीचीनसंगः सत्संगः समी
चीनानां सौंदर्यचातुर्यादिगुणयुक्तानां वरांगनानां वरस्त्रीणां भोगेन यु
क्तः समीचीनानि विप्रयुक्तानि कर्माणि यज्ञदानादीनि यस्य सः समीचीना
नि स्वरूपरम्यवा विषयभोगात्मकानि शर्माणि तत्कर्मफलानि यस्य सः।

समीचीनमंगं समीचीनसंगं समीचीनयत्कंगनाभोगशीलं।
समीचीनशर्मा समीचीनकर्मा समीचीनशुक्रो यदा लग्नक
र्त्ती॥१॥ सुखं चारुभाषं मनीषा च चावी सुखं चारुणि वासांसि
तस्य॥ कुटुंबस्थिते पूर्वदेवस्य पूज्ये कुटुंबेन किं चारुचार्वंगिका

भवेदिति शेषः॥२॥ सुखमिति॥ यस्य कुटुंबे स्थितो धनस्थः पूर्वदेवस्य दैत्यस्य
सुखं चारुभाषं सुवाणी कमनीयापि बुद्धिश्चावी कुशाग्रा धर्मेष्टा वासांसि वस्त्रं
बहुयज्ञकारुलनानाप्रकाराणि वासांसि चार्वाणि विविधानि कुटुंबेन स्वजनेन।

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च०टी०
२०

शत्रुक्षये द्रव्यत्यागस्तो चोत्तमो भवेत्तांस्वतो जातिगुणक्रियादिभिः ॥ श्रेष्ठो रि
पुः सन्मार्गद्रव्यव्ययश्च ॥ भवेत्स्पर्धः ॥ स्वपुनः संपादितं कस्यं कार्यं विद्येते नश्यो
त ॥ मंत्रतः कुमंत्रात्तु जपेत्संतापमाप्नुयात् ॥ पूज्यात्गुरोः पूज्याय वासो रव्यं नध
त्ते ॥ ६ ॥ कलत्र इति ॥ कलत्रे सप्तमे शुक्रे सति कलत्राद्वनितायाः सुखं कलत्राख्यो
ऽणि प्रदेशात् ॥ नो सुखं कटिव्यथा भवेदि स्पर्धः ॥ कलत्रश्रोणि भार्यायो रित्यम

२०

विपद्येत्तसंपादितं चापि कस्यं तयेनु मित्रतः पूज्यसौख्यं नधत्ते ॥ ६ ॥
कलत्रे वरस्त्रीसुखं नो कलत्रात्कलत्रं तु शुक्रे भवेद्रत्नगर्भे ॥ वि
त्तसाधिको गण्यते च प्रवासी प्रवासे रत्नकः केन मुह्यति वस्मात ॥ ७ ॥ राम २०
जनः क्षुद्रवादी चिरं चारुजीवे प्रसुष्यात्सुखं दैत्यपूज्यो ददाति ॥ ७४ ॥

एक कलत्रं स्त्री रत्नगर्भं सत्पुत्रा गर्भो भवेत्स्त्रस्मात्सुरूपान्न मुह्यति तच्चातुर्य
मोहिता ॥ सुर्द्दत्त सचो ॥ ७ ॥ जन इति जनविजन्मसमये ष्ट मे दैत्यपूज्ये च तुष्प
दां गोश्वादीनां सुखं ददाति ॥ तथा क्षुद्रवादी दुष्टवाक्य श्चिरं बहुकालं चारुसुखे

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सपुत्र इति ॥ यस्य पुत्रे पंचमभावे शुक्रो न सपुत्रोपि किं पुत्रजन्मफलं नेत्य
र्थः ॥ येन न संपादितोर्थः ॥ तेन मया सेन परिश्रमेण किं मुदर्कं विशिष्टोत्तर
फलमैश्वर्यादिरूपमुदरत्वसिमनः संतोषरूपं च विना मंत्रमिष्टाशताभ्यां
मंत्रेण जपेन मिष्टाहारेण चारु । किं मु यदध्ययनात्कवित्वे काव्यकरणे श
क्तिर्न चेत् ॥ तेनाधीतेनापि किम् ॥ अर्थात्स्यं च मे शुक्रे सफलं पुत्रजन्माद्यज

सपुत्रोपि किं यस्य शुक्रो न पुत्रे प्रयासेन किं तेव संमादितार्थः ।
उदर्कं विना मंत्रमिष्टाशनाभ्यामधीतेन किं चित्कवित्वेन श
क्ति ॥५॥ सदैधेत शुक्रः सुधासिक्तशत्रुः ब्ययः शत्रुगे चेत्तमोतो
भवेतो ॥

न्मप्रयत्ने एवम्भूतार्थकारको मंत्रजपस्तृप्ति मनस्तोषकारको त्तमभोज
नसामग्री काव्यकरणसामर्थ्याध्ययनं सो भवेदित्यर्थः ॥५॥ सदा इति ॥ दानवेज्ये
शुक्रे शत्रुगे षष्ठस्थे सुधासिक्तोऽमृतसेचकतया मरणदुःख अनिवारणीय इति

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

थं स्या पितृपारिपार्श्वके विवादाद्वाहाटकं स्ववर्णं तुलामानतुल्यपलपरिमितं न
वा किं ॥ अपितुरुक्तं फलं सर्वमस्मादेव ज्ञानकीयप्रवृत्तिरितिपाठे तुलामानवः स
कक्षमानेन ज्ञानकीया पितृसंबंधिनी प्रकृष्टा वृत्तिर्न किंचित् ॥ २० ॥ न पुत्र इति ॥ यस्य
लग्नात्लाभग ॥ एकादशस्थो लाभगो द्रव्यलाभकारी भृगुस्तं नरं स्वरूपं सुशीलं गु
णाढ्यं गुणैर्युक्तं लसत्कीर्त्तिसत्यानुरागं कीर्त्तिसत्यवाक्यलोकरंजना मितं महाभा

तुलामानतो मानकीयप्रवृत्तिर्जनेडंवरे । प्रसृष्टं किंवादात् ॥ २० ॥ गुणा
ढ्यं लसत्कीर्त्तिसत्यानुरागं महाभाग्यमैश्वर्ययुक्तं स्वरूपम् । भृगुर्ला
भगो लाभदो यस्य लग्नात् सुरूपं महीपं च कुर्वीत तस्मात् ॥ २१ ॥ कदाप्येति
वित्तं विलीयेत निःस्वो सिते द्वादशे केलिसत्कर्मकारी

ग्यमुत्तमभाग्यावन्तमै
श्वर्ययुक्तं प्रभूतत्वाढ्यमेतादृशं सम्यक महीपराजानं कुर्यात् चलतारम्यात्स्पष्टकु
ष्प गेवपक लं स्यात्तू ॥ २१ ॥ कदापीति ॥ द्वादशे सितः शुक्रो सौ केलिसत्कर्म शर्मक्री
डासच्चयजनितसौख्यं गुणानां कीर्त्तेश्च क्षयं नाशं ॥ मित्रवैरंजनानां विरोधं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

जयोर्थश्चकृष्टसाध्योयन्नेनसाध्यः॥ धनर्णमुत्तमर्णत्वेनाधमर्णायदीयमानंपुनर्व
र्द्धते॥ ५॥ कविरिति॥ त्रित्रिकोणेनवमेभृगौपुरेत्तन्नगरेऽस्मिन्पुरुषायेपौराः पुरवा
सिनः॥ कुसीदेनवृद्धिंजीवकावृद्धिंददीरन्नकेचित्तुरोत्तद्धनमृणव्यतिरिक्तानसं
तीत्यर्थः॥ तथातस्यधर्मध्वजादेर्दाम्भिकत्वाद्धेतोर्गृहंन्यायतेप्रसिद्धेतिशेषः सहो
त्थादिभिर्भ्रातृभृत्यैः सोस्वशरीरेसुखंभवेदितिशेषः॥ धर्मध्वजोलिंगवृत्तिरित्य

जन्तुप्यष्टमेकष्टसाध्योजयार्थः पुनर्वर्द्धतेदीयमानंधनर्णम्॥ ५॥ कवि
स्त्रित्रिकोणेपुरेकेनपौराः कुसीदेनयेवृद्धिमस्मैददीरन्॥ गृहंन्याय
तेतस्यधर्मध्वजादेः सहोत्थादिसौख्यसस्त्रात्मस्तुक्एव॥ ६॥ भृगुः कर्मणि
गोत्रवीर्यरूपणद्विक्षयार्थेभ्रमः किन्नवात्मीयएव॥ ९९॥

मरः॥ लिंगंतद्भमि
तिविषधारणं॥ ६॥ भृगुरिति॥ कर्मगोदशमस्थोभृगुर्गोत्रावीर्यवंशवीजंसंतान
कंवारूणसिद्धिश्चात्मीयः स्वकीयएवभ्रमोनीतिविस्मरणरूपाश्चित्तविक्षेपः क्ष
यार्थेद्रव्यनाशायनवा किंप्रत्युतविप्रवृक्षाद्ब्राह्मणाजीविकयाजर्नेऽर्वरैः प्रतिष्ठा।

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चं०टी० कुटुंब इति॥ कुटुंबे द्वितीयेशानावसोपुरुष॥ सुषपिक्षयासुखलाभेक्षयाकुटुं
२२ वात्स्वजनाद्वर्जितोपि॥ वियुक्तोन्यदेशप्राप्त इत्यर्थः॥ किंकिंवस्तुनभुंक्तेऽपितुस
र्वविषयभोगवान्स्यात्॥ तथाप्रसतिपरिश्चयंविनालोहघटितशस्त्रपात्रादि
ऋष्टधातूनवासुवर्णंवाहिरण्यंलोहमित्यादिनिघंटस्के: कोलभेत् किंतुस

२२ सुखापेक्षयावर्जितोसौकुटुंबावात् कुटुंबेशनोवस्तुकिंकिंनभुक्तो
समंवक्तिमित्रेणतिक्तंवचोपिप्रसन्नोद्विनालोष्टकंकोलभेत॥२॥
तृतीयेशनोशीलत्वंनैवचित्तंजनश्चोसमाज्ञायतेयुक्तभासी॥ अ
विघ्नंभवेत्कर्हिचिन्नैवभाग्यंदृष्टीसंमुखीदुर्मुखे: सन्कृतोपि॥३॥ राम

एवेत्यर्थः॥ मित्रेणमिसमंसार्द्धतिक्तंवचोवाक्यंवक्तिवदंति॥ तृतीयेशनाविति २२
तृतीयेशनोजनातसहजादेष्युंमात्यराक्रमान्त्राचित्तंमतःशीतलत्वंशान्तंनैवजा
यतेभाग्यंलाभाद्यदृष्टमविघ्नविघ्नरहितंकर्हिचित्कदापिनैवभवेत्॥३॥ २४

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

कलहंसदाकरोति। तथाकदापिवित्तमेतिधनमाप्नोतिवित्तंविलेपेत्‌लीनंस्या
त्‌ धिकंस्यादित्यर्थः॥ नित्यमिति केचित्याव॥ अन्यत्सुगमं। इतिशुक्रफलं॥ ११॥ अ
थशनिफलं कलाविति। तनुस्थेलग्नेकोजेशनोधनेनातिपूर्णः संपन्न। अतित्व
श्च॥ संतोषहीनः विषादीअप्रसन्न। स्थूलदृष्टिः सूक्ष्मविचारासमर्थ॥ दृष्टिजंवि

तिदग्नेरयोनिः प्रभाभूरिशोपिप्रतापोज्वलोमात्रशीलोनतादृक्‌
॥१२॥ इतिशुक्रफलम्‌॥ अथशनिफलम्‌॥ कलौयस्यलग्नास्थितो
नार्कपुत्रः कुतस्तस्यवीर्यंकुतश्चाधिकार॥ विषदाग्विबंचा(श्चि
ह्न्व्याधिबाधात्‌स्वयंपीडितोमत्सरावेष्टएव॥ १॥ श्रीरामसमर्थः

पंदृष्टेवरिपुनाशाके॥ आधिर्मानसंदुःखंकरोतीतिकुत्‌॥ व्याधिबाधावातादि
पीडामत्सरावेषः परोत्कर्षासहिष्णुः सन्स्वयमेवपीडितोः उद्वेगवान्स्यात्‌॥ १॥
श्रीमलेरामानुजायनम॥ शुभंभवतु॥ श्रीगोपीजनवल्लभायनम॥ शुभंभवतु

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च०टी०
२३

रिपोरिति॥ यस्य शनो षष्ठमभवने द्यूनस्य सूर्यपुत्रो भवेत्तस्यारेः शत्रोर्भूपस्तेरा
जश्चौरतः सकाशाद्भीतयः किमपि तु नेस्यर्थः॥ युद्धे रणे वादे येोद्धा प्रतिवादी स
न्मुखो न भवेत्॥ बलाद्बुद्धितः कोऽस्मभ्यति चतुष्यात्सुखं मातुलानां विनाश
श्च भवेत्॥ ९२॥ सुदारा इति शनौ घूनगे सप्तमस्थे सुदाराः शोभनस्त्रियः सु

२३

रिपोराजतश्चौरतो भीतयः किं यदा नस्य पुत्रो भवेद्यस्य शत्रो॥ ब
लाद्बुद्धितः कोरणे तस्य जेता महिष्यादिशमीन तन्मातुलानामसः॥
सुदारान मित्रं चिरंचारु चित्तं घने मंदगे दंपती रोगरूपो ऽनु॥ ९
त्साहसाफल्यकृद्धीनचेता कुतो वीर्यवान् विकलो लोलुपंस्यात्॥ राम २३

चारुमित्रं सुहितकारी चारुचित्तं न्यायार्जितद्रव्यं चिरं बहुकालं तं न संदेहस्तत्सु
खं न भवेदित्यर्थः दंपती स्त्रीपुरुषावपि रोगयुक्तौ स्यातामिति शेषः॥ तथा
नुत्साहः साफल्यकृत निरंतरमनुत्साही हीनचेताः हीनं च तो मानसं यस्य
सः॥ विकलो किंचित्करः लोलुपो ति रुष्णा कुतो वीर्यवान्स्यादित्यस्य सर्वत्र संबं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चतुर्थइति॥चतुर्थेशनौपैत्तकं पित्तसंबंधिनं मंदिरं गृहं दूरं याति॥नास्यदस्त
गतं स्यात्॥बंधुवर्गापवादो बंधु निंदा गृहे चाहने हानयो नाश॥गृहहानिर्वा
धनहानिश्च पितुर्मातुश्चापि संतापकारी चात्तरो गाश्चास्य बुद्धिर्नष्टा॥४॥श
नाचिति॥पंचमे शनौ सुप्रजा हेतुदुःखी संतान निमित्तक्लेशभागी विभूति

चतुर्थेशनौपैत्तकं याति दूरं धनं मंदिरं बंधुवर्गापवादः॥जनेतुश्च
मातुश्च संतापकारी गृहे वाहने हानयो वा पुरो गात्॥४॥शनौ पंच
मे च प्रजाहेतुदुःखं विभूतिश्च लानिश्च लातस्य बुद्धिः॥रतिर्देव
ने धर्मशास्त्रे न तद्दुष्कलि मित्रतोयं त्रतः क्रोडपीडा॥५॥शुभं॰

र्धनसमृद्धिश्च लाः स्थिरा बुद्धिर्न शुद्धा कुटिलेत्यर्थः॥दैवते दैवविषये धर्मशा
स्त्रे धर्मप्रतिपादके वेदस्मृत्यादौ न रतिः प्रीतिः विश्वास इति यावत्॥तद्वन्मं
त्रतो विचारविषये मित्रतो मित्रेण कलिः कलहः क्रोडपीडा कुक्षिविषये ल्ले

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

चं०टी०
२८

अजातस्येतियस्यकर्मगोदशमस्योमंदस्तस्यमाताअजाछागीमातुरभावे
नतस्याएवदुग्धपानंस्यात् वाकुरेवस्वभुजएवधनोपार्जकत्वेनपितावा
स्यएवतत् पित्रोर्नाशोभवेदितिभावः॥तथाधिपत्याकोष्टपालाच्चादेर्हंतो
स्थानिष्कारणंसर्वतः॥सर्वेषुलोकेषुदुष्टताडनंदंडादिनानैः क्रमेणविग्रहे
जयःशर्मसुखमेधतेवर्द्धतेजीविकाजीवनवृत्तिः॥तुना॥स्वत्यन्वेतनत्वादि

२५ अजातस्यमातापितावंधरेवदृष्याशर्वसोदृशकर्ताधिपस्या॥शा
शनैरेधतेकर्ममेंदेजयंविग्रहेजीवकोनाधिकारः॥२०॥ऋ॥ऋ॥

स्यान्नायः॥सुबोधार्थदशामस्यन्नानेःपद्यातरमाहस्थनाविति॥योमगेदशम राम
स्थेशनोमातासुखंविंदतेकिंपित्राजनकेनच॥श्रेशर्वधिशोभावोवालक्री २८
डानोदृश्यतेकिंतुतन्नेस्पर्धः॥तथात्तत् पित्रास्यापितोनिधिद्रव्याकरःस्वयं
वापितास्तुबीजेरुत्यादिताकृषिश्चद्रूपतोदृश्यनिमितेनस्वचक्रेपरचक्रा
दिनादेवतोजलाग्न्यादिभयेनवाक्षवनिश्चितंप्रणश्येत्॥१०॥शुभंभव०

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

वियोगइति॥ शनौ रंध्रगेऽष्टमस्थेऽनौपाधिकानामुपाधिरहितानां जनानां
वियोगः तत्संगाभाव इत्यर्थः। धनानां विनाशो यस्य न स्यात् सकः तथा व्याधि
तः क्षुद्रवद्दर्शी परदोषान्वेषी॥ तदग्रे न्योजनः कितवं धूर्त्तभावं किं करोतु म
हाधूर्त्तोतिधूर्त्तवित्स्यादितिभावः॥ ८॥ मतिरिति॥ शनिर्धर्मगे नवमस्थश्चे

वियोगो जनानामनौपाधिकानां विनाशो धनानां तथा यस्य स्यात्॥
शनौ रंध्रगे व्याधितः क्षुद्रदर्शी तदग्रे जनः कैतवं कः करोति॥ ८॥
मतिस्तस्य तिक्ता न तिक्तं तु शीलं रतिर्योगशास्त्रे गुणो राजसोपि॥
सुहृत्पुत्रतो दुःखितो दीनपालः शनिर्धर्मगो शर्मकृत् संन्यसेत्॥ ९॥

तस्य मतिस्तिक्ता विषयविरक्ता शीलं तु न तिक्तं कटुकं योगशा
स्त्रे योगप्रतिपादकग्रंथे रतिः रम्या सो राजसो गुणो रजः॥ प्रकृतिः दीनबुद्ध्या
एते दीना मित्रबंधुवर्गा इत्येवरूपया सुहृद्गतो दुःखितः कृपालुत्वात् खि
न्नमना अतएव शर्मकृत् सर्वेषां सुखकारी स्यात्॥ संन्यसेद्यतिरेवास्यात् ९

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

अथ राहुभावफलम् ॥ स्ववाक्येइति ॥ यस्य लग्ने तमो राहुः स नरो भग्नारिवीर्यः
पराजितशत्रुबलो यतः समर्थोः तपरेषां प्रभावान् प्रभुत्वा निप्रतापानिस्वते
जसो हेतोः ॥ समाछादयेत् ॥ आवेत्तिरस्कुर्यात् ॥ स्वान् स्वजातीयान् पराधीन्
परस्वानिच साधयेदात्मसात्कुर्यात् ॥ भूरिदारो बहुस्त्रीकोपिकलत्रेस्त्री विषये

इतिराहुफ० ॥ स्ववाक्ये समर्थो परेषां प्रतापान् समाछादयेत्साध
येत्स्वापरार्थान् ॥ तमो यस्य लग्ने स भग्नारिवर्गः कलत्रेतिभूरि
दारोपियापात् ॥ १ ॥ कुटुंबे तमो भर्षि भूयात् कुटुंबं स्फुटं याच्यथा
निर्भयो वित्तपालः ॥ स्ववर्गप्रणाशो भयं शस्त्रपातोरवश्यं लभे
त्सारवश्यं परखलेभ्यः ॥ २ ॥

ऽध्वतिमसंतोषं यायात् कामाधिकः स्यादिति
भाव ॥ १ ॥ कुटुंबइति ॥ कुटुंबे तमो राहुश्चेद् वश्यपापारवश्यं त्वं पराधीनत्वकारागृ
हनिवासित्वं वाधास्त्रतो भयं च लभेत् ॥ तथा म्लेछाभाषितामिथ्याभाषी ^
निर्भयो भयरहितो वित्तपालो द्रव्यरक्षकः कृपणइतियावत् स्ववर्गप्रणाशो

वंधुनाशो भवेदिति शेषः ॥ २ ॥

निधिस्थापित इति॥ नाभगे भानुपुत्रे शनौ वित्तं स्थिरं निश्चितमायुः॥ स्थिरं व
कृत्तं मानसं च स्थिरं स्वस्थं रोगाद्यो न स्थिरा॥ आरोग्यं स्यादित्यर्थः॥ अपत्या
नि संतानानि न स्थिराणि संतानशोकः॥ स्यादिति भावः॥ नाना छत्त संख्यम
नुष्येभ्यो विप्रपंचाधिको रागद्वेषौ ययो॥ एको मुख्यः शूरस्यात्सुरितिपद्य

त्राने व्योमगे विंदते किंच माता सुखं हृष्यते किं जनेता निधिः स्था
पितो वा पित्ता ना कृषिप्रणाप्ये भुवं हृष्यत दैवतो वा॥११॥ निधि
स्थापितो वा कृषिश्च प्रणाशो भवेद् स्पुत्तो दैवतो वा॥ शनौ व्योम
गे विंदते किंच माता सुखं शोशावं नीक्ष्यते किं जनेता॥१२॥ स्थिरं

यर्थशेष॥१४॥ विनष्ट इति॥ व्ययस्थे द्वादशस्थे सूर्यसूनौ सति अम्रूरः कान्तरो नि
ष्ठुरो निर्मलो निस्त्रपो निर्जलौ विहिः परदेशे प्रसन्नो गृहेनो प्रसन्न इत्यर्थः॥ म
दनेत्रो रिपुध्वंसकृच्च॥ त्रास निर्लग्नेपः सन् व्ययगश्चेत्तत्तद्विभवं समद्धि
पद्महेतुः यज्ञार्थमेव भवेदिति सर्वत्रान्वयः इति॥१५॥ इति शनि द्वादशभावफ०

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सुतेइति॥सुतेपंचमभावेसिंहिकायाःसुतोराहुःसत्सुतोत्पत्तिकृत्॥भामिन्यांस
क्रोधायांवनितायांचिंतयाचिंतनापकोपनाशेवभामिनीत्समरः।क्रोडरोगे
कुक्षिव्याधौसति॥आहारस्यहेतुःकारणभोषध्यकं किंलकिंःमपि॥अर्थात्कु
क्षिव्याधौरोगोग्निमांद्यंच॥आपकाष्टवर्जेलाभकारकदेवं विनाप्रपंचेनयत्न
विस्तारेणकिंप्रयासोभूयात्॥स्वल्पलाभश्चभूयादितिसर्वत्रशेषः॥५॥वनमि

सुतेसत्सुतोत्पत्तिकृत्सिंहिकोयाःसुतोभामिनीचिंतयाचिंतनायः।
सतिक्रोडरोगेकिमाहारहेतुप्रपंचोनकिंप्राप्तकोदृष्टिवर्जं॥५॥ब
लंबुद्धिवीर्यंधनंतद्दशेनस्थितोवैरिभावेप्रियेषांजनानां॥रिपूणाम राम
रण्यंपदंदेकराहुःस्थिरंमानसंमातुलोनोपितृव्याः॥६॥ २७

तियेषांजनानां
वैरिभावेस्थितोराहुस्तद्रिपूणामरण्यमपिददेव॥शत्रुसंघातंनाशयेदित्य
र्थः॥तथाबलंदेहिकंबुद्धिवीर्यंचातुर्यंतद्दशेनवात्नादाक्षिण्यवशाद्धनंधना
र्जनंस्थिरमानसंनोमतुलाः॥पितृव्याश्चनो॥मनश्चंचलंमातृपितृसहजाव
श्चस्यादितिसर्वत्रशेषः॥६॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

न सिंह इति ॥ इह जन्मनि तृतीये सिंहीसुते राहौ भुजाविक्रमेण बाहुबलेन नानरो ना
गो हस्ती अथवा सिंहस्तत्समत्वं तनुत्वं तां न प्रयाति ॥ जगत्त्रे लोकं सोदरत्वं भ्रा
तृभावं समेति ॥ न यो भाग्यं प्रयाते पि प्राप्त भाग्योपि यत्नेस्योद्यमस्य हेतुः का
रणं कुतः ॥ कथं स्यादालसी भवेदित्यर्थः ॥ अथ चतुर्थ इति ॥ चतुर्थे सुरो राहुश्चे
त्तमातृत्वे रुग्णदेहो मातुर्नैरुज्यदेहारोग्यं कथं स्यान्नेत्यर्थः ॥ हृदिज्वालयामनः

न सिंहो न नागो भुजाविक्रमेण प्रयाति रुसिंहीसुते तत्समत्वं ॥ तृती
ये जगत्सोदरत्वं समेति प्रभातो पि भाग्यं कुतो यत्न हेतुः ॥ ३ ॥ चतुर्थे
कथं मातृत्वे रुग्णदेहो हृदिज्वालयाश्रीतलं किं बहिः स्यात् ॥ सुखे च द
बा न्यथा मेषगो कर्कगो बुधक्षेत्रगो भूपतेर्वंधरेव ॥ ४ ॥

संतापेन न हि शरीर
शीतलत्वं किं स्यात्स्वयं वा धिव्याधियत इत्यर्थः ॥ अथ पायं मेषगो कर्कगो मेषवृष
कर्कराशिस्थो बुधक्षेत्रे कन्या मिथुनयो र्वा स राहुश्चेदन्यथोत्तमफलदस्तेना
स्य ॥ भूपतेर्वंधुरेवाति प्रियः स्यादिति पूर्वेण वान्वय ॥ ४ ॥ शुभं भवतु ॥ ७

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

तमहुति॥यस्य त्रित्रिकोणेन वमेत्तमश्चेत्स नरो मनीषी बुद्धिमान् स्वे गुणैः पू
जितो दयालुर्दयावान् देवतीर्थे कौतुकी सभार्यो द्योतकः प्रकाशकः स्यात् कृ
तमुपकारं न त्यजेत् सदा बंधुवर्गपालयेत् ९ सतीति खगेदशमस्थेऽगो
राहौ सत्यसोजनो मदेऽनवधानसमये पथ्ययोः क्रूरकर्माऽतएव जने व्याकु

तमोंगीकृतं न त्यजेत् व्रतादि त्यजेत्सोदरान्नेतरांश्चापि यश्च नू
रतिः कौतुके यस्य स्यात् त्रित्रिकोणे शयाभीस्तु खे वेंदिनो बोधयं
ती॥१॥ सतिश्री मदे पथ्यय श्च प्रतापो जने व्याकुलो सोस्तु खेनाति
शेते सुहृद्दुःखगधोजले शीतलः किं पुनः केतवो यस्य सक्रूरक
र्मी॥१०॥न मे दाक्यतीर्थचरे त्किंकरेणाव्रजे त्किंचदेशांलभेन्नोपविष्ट॥१०

लः सुखं नाधिशेते॥ शयनं कुर्यात् सदा म्लेच्छसंसर्गतोऽतीवगर्वमुच्चैर्मानिका
मिनिभोगं मानवती स्त्रीरतिमुत्तमां लभेत॥१॥ लभेत इति॥ लाभगस्तमो राहु
स्तुतो त्यतिसो रख्यं सदा म्लेच्छतो पंचंद्रव्यं च लभेत्॥ साभिमानः किंकरेण॥६

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

विनाशमिति॥ फलेसप्तमेचंद्रेमंदी राहुश्चेत् कटाहे स्थापितमितिशेषः॥ जातवे
दाश्चाग्निर्यथा लोहं संतापयेदेवं विधधातुपाकादिनारुजारोगेण तथैव सो
विनाशं लभेयुः प्राणस्तु॥ तथा वियोगापवादाः वियोगाः बंधुविश्लेषदुः
खानि अपवादाः॥ लोकिकनिंदाशमं शांतिं न प्रयाति॥ ७॥ अन्येरिति रंध्रं

विनाशं चरेत्सप्तमे चंद्रमुख्यो रुजाधातुपाकादिनाचंद्रमंदौ॥ क
टाहे यथा लोहये जातवेदा वियोगापवादैः समं न प्रयाति॥ ७॥ अन्
येः पंडितैर्वंदितो निंदितः स्वैः सकृद्भाग्यलाभोऽसकृत्कष्टेनैव
धनं जानकं तज्जनाश्च त्यजंति श्रमं ग्रंथिपित्तुकरंध्रगा। स्वर्भानु॥ ८॥

भगोऽष्टमस्थो ब्रध्नशत्रुः राहुः श्रमं ग्रंथिकृतं॥ श्रमेण वक्रप्रयासेन ग्रंथिंवा
लगोलकं करोतीति कृतं॥ चं पुनः स्वजनरंजना त्यजंति॥ यथा जनकस्येदं जान
कं धनं पितृधनं पितृव्यं नये: राजभिः पंडितैश्च वंदितः॥ पूजितः स्वजनैर्निंदि
तश्च भाग्यलाभः सकृदेकवारमेव भ्रष्टः कार्यहानिरसकृन्मुहुर्भवेदितिशेषः॥ ८

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च० दी०
२८

लीवायुसंबंधिनी व्याथापि नैकधानेकप्रकारा स्यादित्यर्थः॥१॥धने इति धने केतुर
ग्रस्ता किं नरेशाद्भयं॥धनधान्यनाशः कुटुंबाद्विरोध इति॥धने द्वितीये केतुश्चेत
दा धनविषये नरेशाद्भयं सकाशाद्द्रव्यग्रस्ता किं॥किंतु व्याकुलते च धान्यना
शः॥कुटुंबाद्विरोधः मुखनामयः किं॥मुखं नेत्रं च किं वा सकृतं वचः शोभनं का
व्यमपि तु न स्वगृहे नैव गेसौम्यगेहे कन्यामिथुनयोराप्यतिसौख्यं भवेदि

यदा केतुर्लग्नगः केतवः क्लेशकर्त्ता सरोगादिभोगाद्भयं व्यग्रतां
च कलत्रादिचिंता महोद्वेगता च शरीरे विधां व्यथा मारुता च॥१॥
धने केतवो धान्यनाशं धनं च कुटुंबाद्विरोधं नृपाद्द्रव्यचिंता॥मु
खे रोगदः सत्कृतं नेति भाषं यदा स्वगृहे सौम्यगेहे तु सौख्यम्॥२॥

राम
२८

तिसर्वान्वयः॥अत्र श्लोकद्वयेपि तदा लग्नगः केतव इति पैत्रकं धने केतुरेकव
चनपाठश्चेत्स्यः क्रांतिमंडलसंपातयोरेव राहुकेतुसंज्ञयोः स्थानग्रहत्वेन
सिसिद्धांतोक्तो॥एकवचनस्यैवोचितत्वात् केतूनामसहितोक्तबहुत्वं तूत्पातवि
विषयाविज्ञेया मितित॥८॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

सेवकेनचरेत्तस्यैर्विनानकुत्रापिगच्छेदित्यर्थः॥विदेशंकिंव्रजेत्किमर्थंव्रजेत्
गच्छ स्थितएवसर्वंलभेदितिभाव॥धूर्त्ताबांधवोमित्राणियस्यसः॥धूर्त्तानांबंधुर्बा
ऽतएवानर्थीचेस्तुस्तेनसर्वानर्थकारीपरार्थानूहरेत्॥गच्छणीयातन्मात्सर्वेदद
तीत्याशयः॥११॥तमहति॥तमोह्वादेशेदीनतांपार्श्वमूलंक्रोडेवातपीडांखलेर्मि
मित्रत्वासाधुलोकेसज्जनेरिपुत्वंशत्रुत्वं॥प्रयत्नेनार्थतां॥स्वेष्टाकार्यैवैपरीत्यंवि

परार्थाननर्थान्हरेद्धृतएवंप्रजाकिंसकोपातमोलाभगश्चेत्॥१२॥
तमोद्वादशेविग्रहःसंग्रहोपिप्रयत्नकृत्तोनार्थतामाननोति॥नला
भोभवेद्वामिनीयत्रतस्मोविरामेमनोवांछितार्थस्यसिद्धि॥१२॥इ
तिराहुफ०॥अथकेतुफ०१॥

रामेपरिणामेमनोवांछितार्थस्यतिधिमा
सनोस्यस्यसर्वत्रान्वयः॥१२॥इतिराहुद्वादशभावफ०॥अथकेतुभावफलं
यदाइति॥सतुस्यःशिखीकेतुःबांधवैःक्लेशाकस्तोडुःखदःदुर्जनेभ्योभयं
मनोव्यग्रताव्याकुलत्वंकलत्रादिचिंतासदोद्वेगताविकलताचशरीरेमारु

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰
२९

29

अल्पपुत्राः संततिः स नरो वीर्ययुक्तो पि सदा सो भवेदित्यस्य सर्वत्रान्वयः ॥५॥ तम
स्थिति ॥ षष्ठभावे तमसो राहोः षष्ठभागे पु छे केता विस्पर्थः ॥ गतेसति मातुला
न्मातृसहजान्मानभंगः स्वोदरस्थानिः रिपूणां विनाशः । चतुष्पाद गो महिष्या
दीनां गजाश्वादीनां वा सुखं ॥ तुच्छचित्तं हीनमनं न संशरीरे सदा नामयं संसारोग्यं

स्वबुद्धिव्यथा संततिः स्वल्पपुत्रा सदा सो भवेद्वीर्ययुक्तो नरश्च ॥५॥ त
मश्छाययाषष्ठगे शत्रुनाशं भवेन्मातुलापक्षतो मानभंगः ॥ चतु
ष्पात्सुखं सर्वदा तुच्छचित्तं नरोगश्च देहे सदा व्याधिनाशः ॥६॥ शि
खी सप्तमे मार्गतो दुर्गता च निवृत्तस्य नाशोथवा वारिभीतिः ॥ भवे
त्कीटगः सर्वदा लाभकारी कलत्रादिपीडा व्ययो व्यविग्रहश्च ॥७॥ राम २९

व्याधिनाशश्च भवेत् ॥६॥ शिखीति ॥ सप्तमे शिखी चेत् मार्गे चिंता भूयसी वृद्धौ नि
वृत्तधनस्य नाशः ॥ अथवा रिभीतिर्जलभयं कलत्रादिपीडा व्ययोर्थस्य व्यग्रता
ता मनसः । कीटको वृश्चिकराशिस्थः ॥ केतुश्चेत् सर्वदा लाभकारी भवेत् ॥७॥

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

न्निखीति॥ विक्रमेत्तृतीये शिखी धनं भोगं विषयसुखमैश्वर्यं तेज एतत्रयमप्य
धिकं शत्रुनाशं च पुनर्विवादं सुहृद्वर्गनाशं वाक्पीडा सदा भयोद्वेगताभिराकु-
लत्वं विधत्ते॥ ३॥ चतुर्थे इति॥ चतुर्थे शिखी चेन्मातुर्न सुखं सुहृद्वर्गात्कदाचिन्नो
सुखं पैतृकं पितृसंबंधिधननाशमेति॥ स्वगृहे चिरं नो वसेत्॥ वासश्चेद्व्यग्र-
ताव्याकुलत्वं स्वोच्चगेहे स्वोच्चे स्वगेहे वा शिखिनि तु बंधुवर्गात्सुखं भवेदिति स

शिखी विक्रमे शत्रुनाशं विवादं धनं भोगमैश्वर्यतेजोधिकं च॥ भवे
द्बंधुनाशस्तदा वाक्पीडा भयोद्वेगता मानसोद्वेगता च॥ ३॥ चतुर्थे च
मातुः सुखं नो कदाचित्सुहृद्वर्गतो पैतृकं नाशमेति॥ शिखी बंधुगे
नो सुखं स्वोच्चगेहे चिरं नो वसेत्सर्वदा व्यग्रता च॥ ४॥ यदा पंचमे यस्य
केतुश्च जातः स्वयं सोदरे घातवातादिकष्टं॥ र्वत्रशोषः॥ ५॥ यदा इति॥ पंच

मे यदा राहुपुच्छं केतुः प्रयाति तदा सोदरे भ्रातृविषये घातवातादिकष्टं घाते-
नत्रास्त्रक्षतादिना वातरोगेण वा क्लेशः स्वकुक्षावपि पीडितः स्वल्पपुत्रः॥ ५॥
श्रीरामसमर्थ॥ श्रीगोपीजनवल्लभाय नमः॥ शुभं भवतु श्रीरस्तु॥ श्री०

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰ ३०

पितुर्नोसुखंदुःखमित्यर्थः मेषवृषालिकन्यासुचेच्छुनाशंकरोतिसर्वत्रा
न्वयः॥१०॥सुभागपरति॥लाभगःशिखीकेतुः॥सर्वेषांवस्तूनांलाभंकरोती॥
तितथानरःसुभागःसुविद्याधिकः॥सुगात्रःसोभनांगश्चतएवदर्शनीयो
मनोहरःसुतेजाःशोभनप्रतापःसुवस्त्रोपिस्यादितिशेषः॥तस्यसंततिर्दु

30

ष्टदेवाहनेपीडयेज्ञातुरेकंतदावेखगेकन्यगेदुष्टभाजं॥११॥सुभा
गपःसुविद्याधिकोदर्शनीयःसुगात्रःसुवस्त्रःस्वतेजोपियस्यद
रेपीड्यतेसंततिर्दुर्भगाधीशिखीलाभगःसर्वलाभंकरोति॥१२॥
शिखीरिष्फगःपादनेत्रेचपीडांस्वयराजतुल्योन्ययत्नंकरोति राम
रिपोर्नाशनंमातुलेनेवशर्मारुजैःपीड्यतेवस्तिगुह्येसदेव॥१३॥ ३०

भर्गाभागपरहितादरेभयेपीडतेच॥१२॥शिखीति॥शिखीकेतुः॥रिष्फगः
द्वादशस्थःवास्तिगुह्यांघ्रिनेत्रेवस्तिर्नाभेरधोभागोगुह्यंलिंगमंघ्रीनेत्रे
वेषांद्वंद्वैकवद्भावःतस्मिन्रुजारोगेणपीडनंव्यथामातुलात्शर्मसुखं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

गुदेइति॥ अष्टमे राहुपुच्छे केतौ गुदभ्रंशादिरोगैरवश्यं पीड्यते॥ वाहनादेर्भयं स्वद्रु
व्यस्य रोधः॥ कीटकन्याजगोयुग्मगे तु चेद्विकककन्यामेषवृषमिथुनस्थे केतौ
सदार्थलाभं भवेत्॥ ५॥ यदाइति॥ यदा धर्मभागे नवमो राशिस्थो तदानीं सहोदराणां भ्रा
तृणां व्यथा पीडां बाहुरोगं भुजे व्याधिं॥ तपोदानतो हास्यवृद्धिं तत्तयसादाने
न वा स्तौ केतु पहास्यतां विधत्ते॥ सधास्क्लेशनाशो म्लेच्छतो भाग्यवृद्धिः स्तुता॥

गुदे पीड्यते वाहनेद्रव्यरोधं यदा कीटकन्यां कायुग्मगे वा॥ भवेद्द्रंध्र
गे राहुणा छायया अजो गोभिगे जायते चार्थलाभ॥ ५॥ यदा धर्म
गाः केतवः क्लेशनाशं सुतार्थी भवेन्म्लेच्छतो भाग्यवृद्धि॥ सदो
स्य बन्धूनां बाहुरोगं विधत्ते तपोदानतो हास्यवृद्धिं करोति॥ ६॥ पि
तुर्नो सुखं कर्मगो यस्य केतुः स्वयं दुर्भगः शत्रुनाशं करोति॥ ७॥

र्थीश्च भवेत्॥ ६॥ पितुरिति॥ यदा कर्मगो दशमस्थो यस्य केतुः तदा तं दुर्भगं
मसुंदरं कष्टभाजं क्लेशभागिनीं जातु कदाचिद्वाहने वाहनं निमित्तं पीडितं

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham

च॰टी॰ ३१ नैवकरोतीतिसर्वत्रान्वयः॥१२॥इतिकेतुद्वादशभावफलानि॥१२॥चमत्कारइति॥चमत्कारचिंतामणौग्रंथेविप्रनारायणेनजन्मकुण्डलिकायांजन्मकालभावजंयत्फलंकीर्त्तितंकथितम्॥यो द्विजः॥पठेत्तस्यराज्ञो

31

चमत्कारचिंतामणौयत्खगानांफलंकीर्तितंचाप्रुनारायणेन॥पठेद्यो द्विजस्तस्यराज्ञांसभायांसमक्षंप्रवक्तुंनचान्योसमर्थः॥५॥चमत्कारचिंतामणेश्चारुटीकांचकारान्वयार्थप्रबोधप्रदीपां॥सुदेवज्ञधर्मेश्वरोमालवीयप्रमोदायभूदेववि विद्वज्जनानाम्॥५॥

सभायां॥समक्षतान्निकटे प्रवक्तुमन्येनैवसमर्थाःभवंतीतिशेषः॥५॥चमत्कारइति इतिश्रीचमत्कारचिंतामणौअन्वयार्थप्रदीपकाख्यग्रंथभावफलाध्यायःसंपूर्णम्॥ संवत्॥१८९४॥शाके॥१७५९ राम ३१

145

चमत्कार चिंतामणि
टीका नारायण दपिका
पत्र ३१

32

CC-0. Lal Bahadur Shastri University, Delhi. Digitized by Sarvagya Sharada Peetham